

TDK-dolgozat

Nyeste Alexa Laura
BA
Somosi Ágnes Katalin
BA

2012

HOVA TOVÁBB? – Pályaorientáció munkaerőpiaci szemmel

WHERE TO GO NOW? – Career orientation from the aspect of labour
market

Kézirat lezárása: 2012. november 16.

HOVA TOVÁBB? – Pályaorientáció munkaerőpiaci szemmel

*„Én azzal értek egyet, hogy mi teremjtük az életünket. Döntések sorozata vezetett el oda, ahol éppen most tartunk. Naponta több száz döntést hozunk.”
(Varga Róbert)*

Az ember jövőjét több kulcstényező is befolyásolja. Közülük is talán a legfontosabb, hogy az érettségi vizsga megszerzése után milyen pályát választ a felnőtt életet éppen csak megtapasztaló fiatal. Két alapvető lehetősége, hogy azonnal munkába áll, vagy tovább folytatja tanulmányait. A továbbtanulás lehetséges egy OKJ-s tanfolyamon, mellyel rövid idő alatt szakmát szerezhet, vagy egy felsőoktatási intézményben, amelynek gyümölcse egy diploma. A döntés azonban nem egyszerű, hiszen számos környezeti hatás éri őt, miközben több tényezőt is mérlegelnie kell. Dolgozatunkban arra keressük a választ, hogy az elmúlt pár évben, napjainkban, illetve a jövőben mi alapján hozzák meg ezt a fontos döntést a fiatalok. Vizsgálatunk alanya a miskolci Fényi Gyula Jezsuita Gimnázium és Kollégium, ahol szekunder kutatásként az elmúlt 5 évre visszamenőleg gyűjtjük össze és elemezzük a továbbtanulási adatokat. Primer kutatásunk pedig egy kérdőíves felmérés, melynek keretében megkérdezzük a jelenlegi végzős diákokat pályaválasztási terveikről. Kiemelten szeretnénk vizsgálni, hogy mely tényezők bírnak a legnagyobb befolyással a döntésükre, illetve, hogy esetükben zárt vagy nyílt társadalomról beszélhetünk-e (a szülők végzettsége mennyiben hat az ő választásukra).

Másfelől azt feltételezzük, hogy lényeges tendenciabeli változásokat okozott a munkaerőpiaci túlkínálat miatt bevezetett szigorú keretszám-szabályozás a felsőoktatási rendszerben. Súlyos problémát jelent, hogy egyes tudományterületeken a diplomát igénylő munkalehetőségek száma jóval alacsonyabb, mint az ezen pozíciókra jelenleg pályázóké. Egyfajta megoldásként 2012-ben a felsőoktatási intézményekben az államilag támogatott helyek számát lényegesen csökkentették az érintett karokon. Így sok diák számára a továbbtanulás a magas tandíjak kifizetésének kötelezettségével párosult, ami jelentősen megnehezítette a választást az intézmények, karok és szakok között. Egyikünk még 2011 tavaszán érettségizett, a rendszer módosítása előtt, így affektív döntést hozhatott. A másikunk egy évre rá fejezte be gimnáziumi tanulmányait, amikor is a hirtelen váltás gyors és az anyagiaktól jelentősen függő választásra kényszerítette. Az általunk tapasztalt kettősségből kiindulva arra is ki szeretnénk térni vizsgálataink során, hogy a férőhelyek számának változtatása milyen mértékben érinti, hogyan befolyásolja a jövő generációját a pályaválasztásban.

WHERE TO GO NOW? – Career orientation from the aspect of labour market

*„I agree with the thought, that we create our own life. Series of decisions led us to the situation, where we are now. We make hundreds of decisions every day.”
(Róbert Varga)*

Plenty of key factors influence a person's life. Perhaps the most important one is the career that the juvenile - who has just started his adult life - choose after graduation. Their two basic choices can be to start to work immediately, or to continue their studies. Studying is possible at an OKJ course, which is the way to get a profession quickly, or at a college, where the result is a diploma. But the decision is not easy because they have to face a lot of environmental effects, while also have to take many factors into consideration. In our paper we try to find the answer to the question: in the past few years, nowadays and in the future what do they build this serious decision upon. The object of our study is the Jesuit Secondary School of Miskolc, where we collect and analyze the data of career orientation from the previous five years as a secondary research. Our primary research is a questionnaire, in which we ask the school-leaver students about their plans for their following studies. We want to examine the factors that have the biggest influence on their decision, and also want to get to know whether we can talk about a closed or an open society in their case (how important the qualification of their parents is in connection with their own choices).

On the other hand we surmise that the strict headcount-conditioning - introduced to the higher education system because of the oversupply of labour market - created substantial changes in the trends. There is a serious problem: in the case of some disciplines the number of jobs that need a diploma is much lower than the number of people who want to get these positions. As a kind of solution in 2012 the state-aided headcount was reduced significantly at the affected faculties. This is why the tertiary education became connected with the high school fees for many students, which made the choice between institutions, faculties and departments much more difficult. One of us graduated at spring in 2011 before the change of the system, so she could make an emotive decision. The other one of us finished her secondary school studies the next year, when the sudden shift forced her to make a quick choice depending on money. Proceeding from the duality that we could experience, we also want to focus on the question: how much the changes of headcount influence the future generation in their career orientation.

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	1
1. MUNKAERŐPIACI ELMÉLETEK A PÁLYAVÁLASZTÁS KAPCSÁN	3
1.1 Pályaorientáció – elméleti áttekintés.....	3
1.2 Rugalmas munkaerőpiac	5
1.2.1 A rugalmas foglalkoztatottság előnyei	6
1.2.2 Magyarországi helyzet – a rugalmasságot érintő változások.....	7
1.3 Társadalmi mobilitás.....	9
1.4 Oktatás és munkaerőpiac.....	11
2. HOGYAN VÁLASZTOTTAK „ŐK”?.....	13
2.1 Az érettségizők számának alakulása 2008 és 2010 között.....	13
2.2 A jelentkezők létszámának alakulása (2001–2010).....	13
2.3 Tovább nem tanulók.....	14
2.4 A jelentkezők demográfiai összetétele.....	15
2.5 Területi és regionális eltérések	15
2.6 Karok, szakok	16
2.7 Egyetemek, főiskolák.....	17
2.8 Diplomás munkanélküliség	17
3. „JEZSUITÁS DIÁKOK VOLTUNK, HOGYAN ALAKULT A SORSUNK?”	18
3.1 A létszámok alakulása.....	18
3.2 A választás alakulása a felsőoktatási intézmények tekintetében	21
3.3 A választás alakulása a karok tekintetében	23
4. PÁLYAVÁLASZTÁSI MOTIVÁCIÓK A 2012. ÉVI OKTATÁSI RENDSZER VÁLTOZÁSA UTÁN	25
4.1 A helyzet még változatlan – a 2011-es év jellemzői.....	26
4.1.1 Országos adatok nyújtotta kép a 2011. évben.....	27
4.1.2 A Jezsuita Gimnázium 2011-es tendenciái	28
4.2 Az újdonságok hatása – a 2012-es év jellemzői	29
4.2.1 A 2012-ben érettségizettekre országosan vonatkozó tendenciák.....	30
4.2.2 A Jezsuita Gimnázium diákjainak választása 2012-ben	32
4.3 Feltételezéseink a 2013-as év továbbtanulási döntéseiről.....	33
4.4 Primer kutatásunk elemzése	35
4.4.1 A társadalmi mobilitásról alkotott kép	35
4.4.2 Az előtanulmányok és az érettségi vizsga jellemzői	36
4.4.3 Továbbtanulási tendenciák.....	38
4.4.4 Felvételi jelentkezési tervek, szándékok.....	39
4.4.5 A továbbtanulási döntést befolyásoló tényezők	40
4.4.6 A nyelvtudást érintő kérdések	42
4.4.7 Külföldi tanulmányi és munkavállalási tervek.....	43
4.4.8 Az anyagi kérdés	44
4.4.9 Közvéleménykutatás.....	45
4.4.10 Munkaerőpiaci feltételezések.....	46
ÖSSZEGZÉS	47
IRODALOMJEGYZÉK ÉS MELLÉKLET	53

TÁBLÁZATJEGYZÉK

1. táblázat: A 2008-ban érettségi vizyát szerzettek és a felsőoktatásba jelentkezők megyénként	16
Forrás: Közoktatási Statisztikai Kiadvány, 2008 és Educatio Nonprofit Kft. – OFIK.....	16
2. táblázat: Az egyetemek rangsora a Jezsuita Gimnáziumban (2008-2010)	22
Forrás: Saját szerkesztés a szekunder felmérés adatai alapján	22
3. táblázat: A karok rangsora a Jezsuita Gimnáziumban (2008-2010)	24
Forrás: Saját szerkesztés a szekunder felmérés adatai alapján	24

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: Az iskolai végzettség szerepe a mobilitásban Magyarországon	10
Forrás: (Róbert Péter: Társadalmi mobilitás [1990] 367.o)	10
2. ábra: A jelentkezők és felvettek számának alakulása (normál eljárásban, minden képzési szinten és minden tagozaton)	14
Forrás: www.felvi.hu.....	14
3. ábra: A nők aránya az első helyen alap- és osztatlan képzésre jelentkezők körében képzési területenként (nappali és levelező tagozat, 2009)	15
Forrás: Felsőoktatási felvételi és jelentkezési statisztika - Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft.	15
4. ábra: A felvételt nyert és fel nem vett diákok számának alakulása a Fényi Gyula Jezsuita Gimnázium és kollégiumban 2008-2010	20
Forrás: Saját szerkesztés a szekunder felmérés adatai alapján	20
5. ábra: A felvételt nem nyert diákok további tevékenységének aránya 2008-2010 .	21
Forrás: Saját szerkesztés a szekunder felmérés adatai alapján	21
6. ábra: Alapképzésre illetve egységes, osztatlan képzésre felvehető hallgatók létszáma	30
Forrás: www.felvi.hu (MTVA Sajtó- és Fotóarchívum/MTI).....	30
7. ábra: A szülők végzettsége	36
Forrás: Saját szerkesztés a primer felmérés adatai alapján.....	36
8. ábra: Az emelt szintű érettségi vizsgák megoszlása tantárgyanként	37
Forrás: Saját szerkesztés a primer felmérés adatai alapján.....	37
9. ábra: A megszerezni kívánt iskolai végzettségek eloszlása	38
Forrás: Saját szerkesztés a primer felmérés adatai alapján.....	38
10. ábra: A nyelvvizsgák aránya nyelvenként és szintenként	43
Forrás: Saját szerkesztés a primer felmérés adatai alapján.....	43
11. ábra Milyen hamar talál munkát egy friss diplomás ma Magyarországon?	47
Forrás: Saját szerkesztés a primer felmérés adatai alapján.....	47

BEVEZETÉS

A pályaválasztás korunk egyik legdöntőbb kérdése a fiatalok körében. Középiskolai éveik alatt megszerzett tudásuk sok esetben nem elegendő ahhoz, hogy munkába állhassanak, hiszen hacsak nem szakközépiskolában vagy szakiskolában végezték tanulmányaikat, nem szerezhettek szakmai képesítést. Sokuknak tehát az OKJ-s képzésen, főiskolán vagy egyetemen választott szakirány adja majd meg, hogy milyen végzettséggel kerülnek ki a munkaerőpiacra, illetve hogy milyen területen fognak dolgozni nap, mint nap.

Természetesen, mint minden döntés, a továbbtanulásra vonatkozó választás sem egyszerű, hiszen a fiatalokat a XXI. században rengeteg jelenség, hatás, körülmény befolyásolja. Közülük is kiemelkedik két terület: az anyagiak és a család.

A pénz, mint a megélhetés alapja mindenki életében alappillérként funkcionál. A felsőoktatás egy része már korábban is anyagi vonzattal bírt, révén hogy bizonyos szakokat az államilag támogatott helyeken kívül költségtérítéssel formában is meg lehetett jelölni, illetve hogy a levelezős képzés szinte minden esetben költségtérítéssel formában indult. A 2012-es év elejétől a szigorú szabályozásoknak köszönhetően az államilag támogatott helyek száma bizonyos karokon nagymértékben lecsökkent, és a jelenlegi tervek szerint a „megszorítások” a jövőben is folytatódnak majd. Ennek megfelelően a diákoknak mérlegelniük kell „pénztárcájuk tűrőképességét”; át kell gondolniuk, hogy amennyiben nem sikerül szorgalmas tanulás segítségével elegendő pontot szerezniük az államilag támogatott helyekre, be tudják-e vállalni a költségtérítést, vagy más megoldás után kell nézniük (más szakot választani, szakmai képzést elvégezni, külföldi egyetemre jelentkezni, stb.).

A világ történelmében rengeteg olyan kultúrával és időszakkal találkozhatunk, ahol a gyermekek foglalkozását a szülők végzettsége határozta meg. Például az Indiai kasztrendszer alapja is ez a fajta meghatározottság: már a születéskor eldöntött tény, hogy felnőttként milyen munkát végeznek majd az emberek. A társadalmi mobilitás ebben a formában befolyásolhatja, hogy milyen felsőoktatási intézményt választ majd a diákok egy része, valamint a munkaerőpiac ellátottságát is meghatározza ebben a formában. Minden országban elsődleges cél kellene, hogy legyen a rugalmas munkaerőpiac, ami azonban csak a társadalmi mobilitást illetve a pályaválasztást figyelembe véve és mérlegelve alakítható ki. Azt mondhatjuk tehát, hogy a diákok döntései nem csupán saját életükre, de az ország foglalkoztatási helyzetére is döntő hatással vannak.

Dolgozatunk első fejezetében éppen ezen munkaerőpiaci elméleteket szeretnénk megvizsgálni, egész pontosan, hogy mi is a társadalmi mobilitás, annak pár jellemzője, hatása. Valamint a rugalmas munkaerőpiac előnyeit szeretnénk feltárni; továbbá hogy a magyar munkaerőpiaci helyzet mennyire rugalmas vagy rugalmatlan azon országokhoz képest, ahol nagymértékű rugalmasság fedezhető fel. Továbbá szeretnénk egy átfogó képet adni a pályaválasztás tudományáról, jellemzőiről, fontosságáról.

A második fejezetben országos adatokkal szeretnénk illusztrálni a továbbtanulási tendenciákat 2008 és 2010 között. Ezt vizsgálva átfogó képet kaphatunk a diákok választásairól az elmúlt 3 évből, összefüggéseket vonhatunk le az idő előre haladta és a felsőoktatási rendeletek, változtatások között. Szeretnénk minél szélesebb körben, minél több szempontból megvizsgálni Magyarországot, hogy a későbbiekben a vizsgálatunk tárgyát képező gimnázium jellemzőit összevethessük az országos adatokkal.

A következő, harmadik fejezetben a tárgyiskola, a miskolci Fényi Gyula Jezsuita Gimnázium és Kollégium továbbtanulási adatait összegezzük a 2008-2010-es időszakban. Hasonló módon és ugyanazon szempontokat vizsgálva készítünk összefoglaló adatsorokat a gimnázium továbbtanulási arányairól, hogy láthassuk, mik voltak az általános jellemzők a választást illetően az általunk kiemelten vizsgált éveket megelőzően (2011-2012 előtt).

A dolgozatunk negyedik fejezete feltételezéseink, hipotéziseink, és azok bizonyításának tárháza: 2011-es és a 2012-es évekre vonatkozóan saját gondolataink, elképzeléseink fogalmazódnak majd meg ebben a fejezetben, majd ezeket a rendelkezésünkre álló adatokkal támasztjuk majd alá. Végül pedig az idei évre (2012/2013-as tanév) vonatkozó feltételezéseinket vázoljuk majd fel. Ezt követően a Fényi Gyula Jezsuita Gimnázium és Kollégium végzős diákjaival kitöltetett kérdőívünk kiértékelése következik. Külön figyelmet szentelünk a döntésüket befolyásoló tényezőkre, továbbtanulási szándékaikra és a pályaválasztást, valamint a munkaerőpiacot érintő véleményükre. Kiemelt szerephez jut továbbá a társadalmi mobilitás kérdése az érintett iskolában. Arra vagyunk kíváncsiak, hogy a gimnázium diákjai esetében igaz-e, hogy a szüleik végzettsége és szakmája hatással van az ő döntéseikre is. Erre szintén a kérdőív ad majd választ.

Végül az ötödik fejezetben egyfajta összegzést készítünk a tendenciákról, véleményt alkotunk a helyzetről és annak alakulásáról a jövőben, és saját ötleteket fogalmazunk meg a mobilitást, a rugalmasságot illetve az anyagi vonzat befolyásoló hatását illetően. Ezzel zárjuk a dolgozatunkat.

1. MUNKAERŐPIACI ELMÉLETEK A PÁLYAVÁLASZTÁS KAPCSÁN

Mint közgazdászok, tanulmányaink során hallottunk és egyetértünk azzal, hogy a gazdaság alappillére nem más, mint a munkaerő. Ennek mennyisége, eloszlása, hatékonysága, kereslete és kínálata határozza meg, hogy milyen a gazdaság teljesítőképessége. Mi magunk is a jövő munkaerejének szerves tagjai vagyunk, hiszen a mai fiatalok alkotják és határozzák meg a munkaerőpiac összetételét. Szakképzettségük tehát meghatározza az elkövetkezendő évek gazdasági jellemzőit, növekedését. Ebből láthatjuk, hogy a pályaválasztás mennyire fontos a társadalom számára. Napjainkban azonban azt tapasztalhatjuk, hogy a fiatalok döntése kevésbé munkaerőpiac orientált. Dolgozatunk ezen fejezetében arra a kérdésre keressük a választ, hogy milyen elméletek születtek a pályaaorientáció kapcsán, és ezek milyen mértékben veszik figyelembe a munkaerőpiac és általa a gazdaság elvárásait.

A fejezet második részében azt az állításunkat igazoljuk, hogy manapság az atipikus foglalkoztatási formák egyre nagyobb teret nyernek. Ez egyben azt is jelenti, hogy a fiataloknak nem a korábban jellemző, hagyományos, élethosszig tartó karrierre kell felkészülniük, hanem a rugalmas munkaerőpiaci igényekhez kell alkalmazkodniuk. Ők lesznek a jövő munkáltatói illetve munkavállalói, és tisztában kell lenniük azzal, hogy milyen előnyökkel járnak ezen foglalkoztatási formák. Ez kifejezetten igaz a magyar ifjúság esetében, hiszen országunk törekszik a rugalmassága fejlesztésére. Ezt szeretnénk igazolni a jelenlegi törvényi változások ismertetésével.

A harmadik részben pedig a társadalmi mobilitás kérdésére térünk ki. Úgy gondoljuk, hogy Magyarországon a társadalom inkább nyílt, mint zárt, továbbá hogy az indirekt hatás érvényesül magasabb szinten. Ezt az elméletünket szeretnénk alátámasztani a fejezet végén.

1.1 Pályaaorientáció – elméleti áttekintés

Megítélésünk szerint a pályaaorientáció összetett jelenség, a diákoknak nem csupán érzelmi döntéseket kell hozniuk, hanem komoly megfontolással, önmaguk és a környezetük, valamint az igények és a lehetőségek pontos ismeretével kell, hogy elinduljanak a karrier felé vezető úton.

Ezt az elképzelést támasztja alá a szó jelentése is. Maga a pályaaorientáció összetett szó. Első tagja egy közismert kifejezés; a pálya ebben az esetben, mint szakma, állás,

hivatás, foglalkozás, munka szerepel. A második tag eligazodást, tájékozódást jelent az Idegen szavak és kifejezések szótárának megfelelően (Bakos, 1986).

A konkrét fogalom viszont ennél sokkal többet takar: „tulajdonképpen azoknak a személyes kompetenciáknak, készségeknek a megszerzését jelenti, amely előkészíti az ember – pálya – környezet megfeleltetését”.¹ Ez tehát arra enged következtetni minket, hogy a pályorientáció összekapcsolja az embert, és annak képességeit, készségeit a választott szakmával illetve a környezeti elemekkel, a róluk szerzett ismeretekkel, következtetésekkel.

Saját tapasztalatunk alapján úgy véljük, hogy a pályorientáció nem egy csupán egy egyszer megtörténő esemény, hanem inkább folyamat, ami mérlegeléssel, érvek és ellenérvek gyártásával, döntések sorával kezdődik, és amelynek végeredménye egy konkrét választás létrejötte. A folyamat négy alapvető dolgot igényel:

- a) *Reális kép önmagunkról.* Ez nem mást jelent, minthogy tisztában legyünk saját adottságainkkal, erősségeinkkel és gyengeségeinkkel. Tudatában legyünk annak, hogy mire vagyunk képesek, milyen készségekkel rendelkezünk, illetve hogy ezek a tulajdonságok elegendők-e ahhoz, hogy egy bizonyos választott szakmát betöltsünk.
- b) *Ismernünk kell magát a szakmát, pályát, amit választani szeretnénk.* Nem elég, hogy magunkkal tisztában legyünk, hiszen a már említett ember – pálya összekapcsolódáshoz mindkét területnek összhangban kell lennie. Ha saját magunkat ismerjük, de téves képünk van a választott munkáról, akkor a kettő soha nem fogja kiegészíteni egymást.
- c) *Tudnunk kell, mivel állunk szemben.* Amint megszereztük a végzettségünket, mi is bekerülünk a munkaerőpiac vérkeringésébe. Így tehát tisztában kell lennünk azzal, hogy mi vár ránk a jövőben. Annál jobb, minél inkább fel tudjuk mérni, hogy mely szakmákra lenne szükség, milyen területek a telítettek, ahol nehéz lenne az elhelyezkedés, és hol tudnánk a lehető legrövidebb idő alatt, jó pozícióban, megfelelő fizetés mellett elhelyezkedni úgy, hogy az saját igényeinket kielégítse.
- d) *Tudod, mire vállalkozol?* – Információkat kell gyűjtenünk a képzésről, ami az adott pálya megszerzéséhez szükséges. Itt felmerülhetnek olyan kérdések, mint például: Lesz-e elég kompetenciánk a tudás elsajátításához? Megfelelő idő áll-e a rendelkezésünkre? Milyen előképzettség szükséges a választott tanulmányokhoz?

¹ R. Bögös Zsuzsanna, V. Dávid Mária: Pályaválasztási feladatok az általános és középiskolában (2003)

Talán a bennünk is felmerülő, legfontosabb kérdés pedig a következő: „Vajon elég elkötelezettek vagyunk akkor is, ha az adott pálya speciális képzettséget igényel, és csak otthonunktól több száz kilométerre oktatják. És ha így van meg tudjuk-e hozni az ehhez szükséges anyagi és egyéb áldozatot?”²

Bár azt látjuk, hogy a döntés meghozatalához szükséges négy alap közt megjelenik a munkaerőpiac, jelenlegi fontossági szintjét még sem tartjuk elegendőnek. Mi magunk is úgy érezzük, bár a választáskor próbáltuk átgondolni, milyen lehetőségeink lesznek a munkaerő-állományba kerüléskor, igyekeztünk kitalálni, melyek a hiányszakmák, milyen végzettségű munkavállalókra van szükség, ez mégsem volt elég. A pályaválasztókat több információval kellene ellátni a jövőbeli lehetőségeket illetően, tanítani kellene nekik bizonyos munkaerőpiaci alapokat, amik hozzásegítik őket a megfelelő döntéshez.

Egy másik fontos szempont a pályaválasztáskor, amit mi is próbáltunk figyelembe venni saját döntésünk meghozatalakor: a változás. Szinte percről percre változik a világ, és vele együtt mi magunk is. Ezt alapul véve nem tudhatjuk, hogy a következő 2, 3 vagy akár 10, 20 év milyen újdonságokat, fordulatokat rejteget, amik hatására változtatnunk kell pályánkon, hivatásunkon. A változást előidéző tényezők lehetnek környezetiek, mint például a munkaerőpiaci vagy a gazdasági helyzet, illetve személyesek is, mint például érdeklődési körünk, családi állapotunk, lakóhelyünk stb. megváltozása. Sőt mi több, hasonló hatással bír az életkor is, hiszen ha belegondolunk, hányszor hallottunk már olyat, hogy valaki gyermekként úrhajós akar lenni, serdülökként állatorvos, fiatal felnőttként pedig közgazdásznak jelentkezik az egyetemre. Azt láthatjuk tehát, hogy körülbelül 8 év leforgása alatt három eltérő irányt jelöltünk meg, mint életcél és hivatást. Ebből kiindulva mi adhatna arra biztosítékot, hogy a következő 8-10 év nem hoz majd hasonló változásokat? Épp ezért azt gondoljuk, hogy a szakmánk választása semmiképpen sem egyszeri esemény, hiszen egész életünket végigkísérik az ezzel kapcsolatos döntéseink. (Szecsődi, 2003)

1.2 Rugalmas munkaerőpiac

Megítélésünk szerint a döntés előtt álló diákok segítségének első lépéseként fel kellene készíteni őket arra, hogy mi vár rájuk a jövőben. A rugalmassá váló foglalkoztatás új lehetőségeket, előnyöket teremthet a számukra bármilyen szakmai területen, legyenek

² R. Bögs Zsuzsanna, V. Dávid Mária: Pályaválasztási feladatok az általános és középiskolában (2003)

ők akár munkavállalók, akár munkáltatók. Azonban úgy látjuk, hogy az ifjúság fejében a mai napig is a fordí hagyományos foglalkoztatás él, ehhez igazodva választanak pályát. Nem számolnak azzal, hogy az atipikus formák erősödésével nekik is rugalmassá kell majd válniuk ahhoz, hogy minden körülmények között állást tudjanak találni. Ehhez pedig tudásuk folyamatos fejlesztésére, a változatos szakmai kompetenciák elsajátítására lesz szükségük, csakúgy, mint nekünk. Ezt az elképzelésünket támasztják alá az atipikus foglalkoztatási formák előnyei, valamint a nemrég Magyarországon bevezetett, rugalmasságot erősítő szabályozások is. De mire is kell készülni a pályaválasztóknak pontosan? Erre a kérdésre kerestük a választ mikor megvizsgáltuk a rugalmas munkaerőpiacot.

1.2.1 A rugalmas foglalkoztatottság előnyei

Úgy véljük, az ifjúságnak tudni kellene, mennyire előnyös a rugalmas munkaerőpiac egyszerre a munkavállalónak és a munkáltatónak.

Fellelhető előnyök a munkavállaló számára:

- a) *Időbeosztás:* a munkavállaló könnyebben be tudja osztani napjait, munkáját össze tudja hangolni a többi elvégzendő feladatával. Ennek köszönhetően szabadideje egységesebb, hasznossága magasabb. A munkával töltött idő pedig intenzívebb és hatékonyabb lesz.
- b) *Fiatalok:* különösen azoknak a fiatal munkavállalóknak jelent könnyebbiséget a rugalmasság, akik kisgyermeket nevelnek, főleg ha a gyermek fogyatékkal él, így ellátása és vigyázása megterhelőbb feladat, valamint azoknak, akik időseket látnak el és felügyelnek.
- c) *Minimális stressz:* a kedvezőbb időbeosztás, a feladatok mennyiségének jobb elosztása, az utazási idő és nehézségek megspórolása, ugyanakkor a jogi védetség csökkenti a stressz mértékét a rugalmas módon foglalkoztatottak esetében, így életvitelük és egészségi állapotuk is jelentősen jobb, mint a többi dolgozóé. A kedvezőbb körülmények pedig munkamoráljuk fellendüléséhez, hatékonyabb feladatteljesítéshez segítik őket hozzá.

A munkáltatók által érzékelhető előnyök:

- a) *Költséghatékonyság:* a vállalat költségvetése jelentős mértékben javul, ha a rugalmas foglalkoztatási formákra térnek át. Ekkor ugyanis a munkaerő jövedelmezőbben és költséghatékonyabb formában tud termelni, valamint az üzemszüneti idő is minimalizálható.

- b) *Munkaidő*: a rugalmas foglalkoztatás magával vonja a rugalmas munkaidőt is. Ezáltal például a nyitvatartási idő is könnyebben variálható.
- c) *Képzettség*: lehetőségessé válik a képzett és eltérő típusú munkaerő alkalmazása, miközben a munkaerő-felvétel során a toborzási költség is csökkenthető.
- d) *Morál*: a dolgozók elégedettebbek, munkához való kedvük javul - tipikusan ide vonatkozó mondás, miszerint a boldog munkás jobb munkás. Közben javulnak a szociális kapcsolatok, a motiváció és a lojalitás.
- e) *Betegszabadság*: a rugalmas foglalkoztatás egyik legnagyobb előnye a csökkenő mértékű betegszabadság.
- f) *Elégedettség*: a vállalat ügyfeleinek elégedettsége és lojalitása egyaránt növekvő tendenciát mutat, ez a tény pedig a versenyképesség növekedéséhez is vezet. Egyrészt, mert a versenytárok potenciálisabb ellenfelet látnak majd a jól működő cégben, másrészt mert maga a cég is könnyebben tud reagálni a piac változó feltételeire és igényeire. (FLEMCEE, 2010)

1.2.2 Magyarországi helyzet – a rugalmasságot érintő változások

Úgy gondoljuk, hogy a mai fiatalok, akik pályaválasztás előtt állnak, nem jutnak, illetve nem szereznek be elegendő információt a magyar munkaerőpiaci szabályokat, lehetőségeket, igényeket illetően sem. Pedig ahhoz, hogy tudják, mit is takar a rendszer, amibe pár év múlva be fognak kerülni, mindez elengedhetetlen lenne.

Nemrég hatályba lépett Magyarországon az új Munka törvénykönyve. Ez váltotta fel az előző, 1992-es Munka törvénykönyvét, és sokak szerint a benne foglalt határozatok, és az újonnan bevezetett változások egy folyamat végeredményeként rugalmasabbá tehetik a magyar munkaerőpiacot. Összegyűjtöttük a legfontosabb változás által érintett területeket, amelyekről úgy gondoljuk, hogy a fiatalok körében is tudatosítani kellene a jelent helyzetet illetően:

a) Szabadság megreformálása – az apukák sikere

Az alapszabadság mennyisége ugyanannyi maradt (20 nap), viszont az igénybe vehető pótszabadságok számát felemelték, ugyanis több jogcímet jelöltek meg annak felvételi alapjául. Egyrészt az életkor növekedésével együtt nő a pótszabadságok száma, itt a maximális mennyiség 10 nap lett. Másrészt megmaradt a gyermekvállalás után járó pótszabadság, itt a változást az képezte, hogy mindkét szülő jogosulttá vált annak igénylésére. Ez azt jelenti tehát, hogy az édesapák is otthon maradhatnak a gyermek

megszületése után – a szülést követő második hónap végéig összesen 5 nap pótszabadságot vehetnek ki.

b) Szerződésbeli változások

Az új törvénykönyv alapján már csak a munkavállaló alaphérét és magát az ellátandó munkakört kell feltüntetni a szerződésben, a munkavégzés helyét viszont nem kötelező rögzíteni. Ez is segíti a rugalmas foglalkoztatást, hiszen az adminisztrációs feladatokat jelentősen nehezítette az ily módon alkalmazott dolgozók pontos munkahelyének megjelölése.

c) Felmondást érintő változások

A munkaviszony a változások alapján három módon szüntethető meg: közös megegyezéssel, felmondással vagy azonnali hatályú felmondással. Az utóbbi korábban rendkívüli felmondásként szerepelt a törvénykönyvben. Ezzel a típussal mindkét fél élhet, de az okokat minden esetben világosan meg kell fogalmazni, és fel kell tüntetni. Továbbá lényeges tényező, hogy a munkáltató a munkaviszonyt nem szüntetheti meg felmondással fizetés nélküli szabadság ideje alatt abban az esetben, ha terhességről, szülési szabadságról vagy a gyermek gondozásáról van szó.

d) Munkavállalói biztosíték

Az egyik legjelentősebb változást a munkavállalói biztosíték jelentette. „E szerint a felek megállapodása alapján annak a munkavállalónak, aki "munkaköre ellátása során más munkavállalótól vagy harmadik személytől pénzt, más értéket vesz át, vagy részükre ilyen kifizetést, átadást teljesít", a munkáltató számára biztosítékot kell fizetnie, amely nem lehet több egyhavi alaphérénél.”³

e) Legfőbb érintett területek

Az új törvénykönyvben bevezetett legkiemelkedőbb változtatások közé tartozik, hogy mostantól a kormány állapítja meg a minimálbért, csak a többműszakos és a készenléti munkarendben dolgozókat illeti meg a vasárnapi pótlék, továbbá a délutáni és az éjszakai pótlékok rendszere is átalakult. A munkavállaló jogait és kötelezettségeit külön érinti, hogy a kötelezettségei megszegése általa okozott kárt kötelező megtérítenie, valamint hogy megszüntetik a szakszervezeti kifogás rendszerét.

³ Privátbankár, MTI: Holnaptól új napra ébredünk: itt a rugalmas munkaerőpiac (2012)

f) Rugalmas foglalkoztatási típusok

Több új rugalmas foglalkoztatási típust is bevezettek a rendszerbe, mint például a munkakörmegosztás, a többmunkáltatós munkaviszony illetve a behívásos munkavégzés. Ezek növelik leginkább országunk munkaerőpiaci rugalmasságát. (Híradó, MTI, 2012)

Bár ez az új Munka törvénykönyv jelentheti az első valódi lépést Magyarország rugalmassága felé, látnunk kell, hogy ezen a téren messze lemaradtunk bizonyos európai és Európán kívüli versenytársunk mögött. Az Egyesült Államok például napjaink egyik legrugalmasabb foglalkoztatási rendszerével rendelkezik, ami követendő példaként szolgálhat kicsiny országunk számára is. Ez támasztja alá azon gondolatunkat, hogy a foglalkoztatási szabályok illetve működés megismertetése a fiatalokkal segítheti őket abban, hogy az ország rugalmasságát a munkaerőpiacra kikerülve ők maguk is növelhessék, így könnyebben fel tudjunk zárkózni az előttünk haladókhoz.

1.3 Társadalmi mobilitás

Mindketten azt tapasztaltuk, hogy a pályaválasztást rengeteg dolog befolyásolja. Közülük az egyik legnagyobb hatással bíró nem más, mint az, amit látunk, amiben élünk. Szüleink nap, mint nap elmennek a munkahelyükre, hazatérve elmesélik a velük történeteket, így a fiatalok akaratlanul is tanulnak, tapasztalatokat gyűjtenek az ő, illetve néhány esetben a nagyszüleik végzettségéről, szakmájáról. A társadalmi mobilitás vizsgálatakor arra a kérdésre kerestük tehát a választ, hogy mennyiben befolyásolja ez a személyes tapasztalat az ifjúságot saját pályájuk megválasztásában.

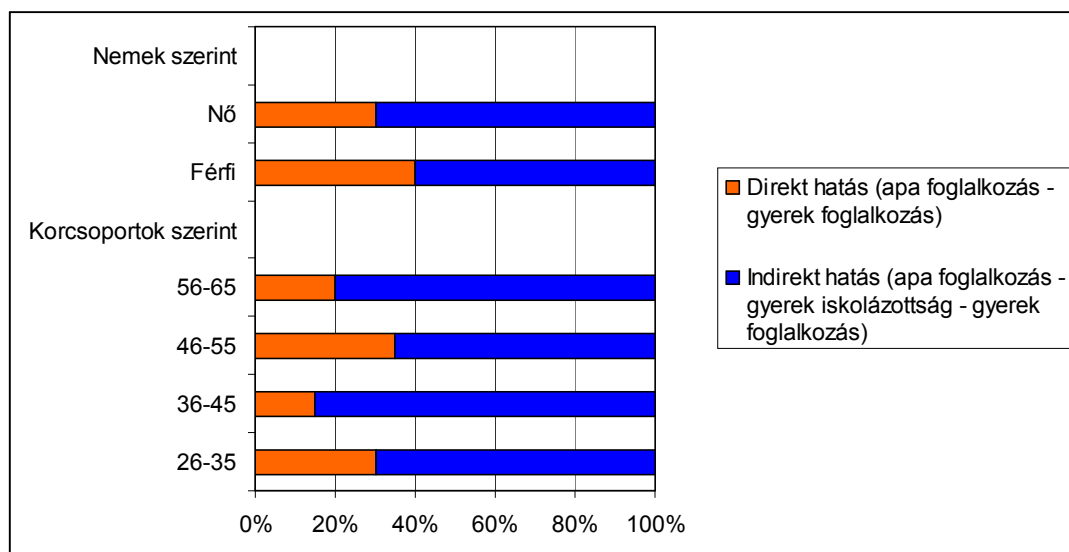
Ezt az elképzelésünket támasztja alá Róbert Péter Társadalmi mobilitás című könyvében, melyben ennek a jelenségnek a mivoltát, jellemzőit, jelentőségét taglalja. „Eszert az emberek különböző foglalkozású, iskolázottságú, vagyoni helyzetű családok gyermekeiként jönnek a világra, miközben azonban a tehetség a képességek a társadalomban feltehetően ettől független egyenletes elosztást mutatnak. A mobilitás tehát mintegy „*korrigálja*” a származási különbségeket, olyan folyamatot jelent, amelynek során, különféle szelekciós mechanizmusok közvetítésével, mindenki arra a helyre kerül, ahol a társadalom számára a leghasznosabban tud tevékenykedni.”⁴

A társadalmi mobilitás vizsgálata azokra az alapkérdésekre keresi a választ, mint például: A helyzetváltozási lehetőségek csökkennek, növekednek, vagy változatlanok az emberek számára? Mennyiben függ az egyén által elérhető és megtartható munkahelyi

⁴ Róbert Péter: Társadalmi mobilitás [1990] 356.o

státusz attól, hogy milyen társadalmi közegből, rétegből származik? Nemzetközi szemmel milyen arányokat találhatunk a mobilitás terén? Mely országokban kisebb, hol nagyobb, és hol azonos a mobilitás mértéke, miért?

Az iskola befolyásoló szerepe alapján két folyamatot különböztethetünk meg a mobilitás terén. Az egyik esetben az apa foglalkozása közvetlenül hat a gyermek foglalkozására. Itt az iskolázottságnak nincs szerepe. Ezt direkt hatásként emlegetik. A másik lehetőség, amikor az apa foglalkozása és a gyermek foglalkozása közé beékelődik az iskolázottság, mint tényező. Ez az úgynevezett indirekt hatás. A történelem során a kettő közti különbség a szocialista és a tőkés társadalmak között is érzékelhető volt. Az előbbire inkább az indirekt, míg az utóbbira a direkt átörökítés volt a jellemző. Az eltérés azonban az idő előre haladtával csökkenni látszott. A kettő közti magyarországi átlagos megoszlást a következő ábra mutatja be. (Róbert, 1990)

1. ábra: Az iskolai végzettség szerepe a mobilitásban Magyarországon

Forrás: (Róbert Péter: Társadalmi mobilitás [1990] 367.o)

Azt láthatjuk tehát, hogy a magyar lakosságot, bármikor is választott pályát, főként nem a direkt hatás érte, hanem annak ellentéte, az indirekt hatás. A fiatalok döntésük meghozatalakor nem csupán szüleik végzettségét vették alapul, de saját tanulmányaikat, eddigi végzettségüket is. Bár a férfiak körében magasabb volt a direkt hatás mértéke, mint a nők körében, a szám maga itt is viszonylag alacsony. Megállapíthatjuk tehát, hogy Magyarország inkább nyílt társadalom, ami pozitív hatással bír a rugalmas foglalkoztatás rendszerének kialakítására is, hiszen azok a fiatalok, akik

nem szüleik nyomdokait követik, a későbbiekben is önállóbban, könnyebben tudnak alkalmazkodni a felmerülő munkaerőpiaci igényekhez. Továbbá úgy véljük, a diákok által korábbi iskolai tanulmányaik során megszerzett tudás az egyik legnagyobb hatással bíró tényező szakmájuk és karrierjük, valamint a felsőoktatási intézmények illetve szakképzések kiválasztása során.

1.4 Oktatás és munkaerőpiac

Magyarországon a rendszerváltás óta jelentősen átalakult a munkaerőpiac, amely az oktatás szerkezetében is fontos módosulásokat eredményezett. Az 1990-es években a kereslet a magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők irányába tolódott el a szocialista gazdaság bukásának és a kapitalista gazdaság felvirágozásának köszönhetően, amihez a kínálat csak pár évvel később tudott alkalmazkodni (Galasi - Varga, 2005). Hazánk legfőbb munkaerőpiaci problémája, hogy a kereslet nincs összhangban a diplomások végzettségével.

Ma Magyarországon a tanulók középiskolai tanulmányaikat szakiskolában, szakközépiskolában, vagy gimnáziumban végezhetik el. Ezután felsőfokú alap- és mesterképzésben vehetnek részt főiskolán vagy egyetemen. Hazánkban 2005-ben vezették be a kétciklusú, bolognai rendszerű képzést, mely által hat vagy hét félévnyi alapképzés után alapidiplomát, úgynevezett Bachelor fokozatot szerezhethetnek, a második ciklusban pedig másfél-két év alatt mesterdiplomát, vagyis Master fokozatot. Ezen felül még doktori (PhD) fokozat megszerzése is lehetséges. (Talabér- Lantos- Antalóczy, 2005) A középiskola befejeztével szintén jelentkezhetnek felsőfokú szakképzésre is a továbbtanulók. Ez a fajta képzés inkább gyakorlatorientált, és célja, hogy piacképes felsőfokú képzettségű szakemberekkel lássa el a munkaerőpiacot (Bánhidyné Szlovák, 2008). A legtöbb felsőoktatási intézményben indítanak szakirányú továbbképzést is, amely gyakorlatias tudásanyagával kiválóan alkalmazkodik a munkaerőpiaci elvárásokhoz, ám ezek népszerűsége egyre csökken.

Az elmúlt években egyre növekedett a felsőfokú intézményekben tanulók és a diplomát szerzők száma, ám ez nem azt jelenti, hogy a munkavállalók többsége túlképzett lenne, hiszen a magyar munkaerőpiacot egyszerre jellemzi a túlkínálat és a szakemberhiány. Ennek egyik oka a felsőoktatás rugalmatlansága, ugyanis elég nehéz a keretszámok meghatározásához megfelelő munkaerőpiaci prognózisokat adni (Riba 2009). Túlképzettnek az a dolgozó tekinthető, akinek magasabb iskolai végzettsége van, mint amit a munkaköre megkíván tőle (Galasi - Varga, 2005). A diplomások iránti

kereslet továbbra is jelentős, így az ő esetükben a tartós munkanélküliség aránya alacsony, bár bizonyos munkakörökben túlképzettnek számítanak (Berde 2006). A felsőfokú képzések népszerűsége ugyanakkor szakmunkáshiányt eredményez, amely azzal is magyarázható, hogy manapság a szakmunkának alacsony a presztízse. Ennek a kettős problémának a jelenlétében a magyar munkavállalók kifejezetten alacsony mobilitási hajlandósága is közrejátszhat, ugyanis gyakran a földrajzi távolság során alakul ki munkanélküliség és szakemberhiány (Koczó, 2006).

A diplomaszerzés növekvő közkedveltségének több motivációja is lehet, ezek közül az alábbiak a legfontosabbak.

- a) Az *emberi tőke elmélete* szerint az egyének akkor hajlandóak időt és pénzt befektetni az oktatásba, ha azt a jövőben megtérülni látják, vagyis beruházásuk nettó jelenértéke pozitív.
- b) A *szűrés elmélete* szerint az iskolai végzettség funkciója, hogy információt szolgáltat a munkáltató számára, aki ezáltal ki tudja választani a jó képességekkel rendelkező munkavállalót a gyengébbek közül.
- c) A *rekonverziós stratégiák elmélete* a tőke három alapvető formáját különbözteti meg: a gazdasági tőkét, mely közvetlenül pénzzé konvertálható, a társadalmi tőkét, mely egy bizonyos társadalmi csoportba való tartozást és az ebből eredő erőforrásokat jelenti, valamint a kulturális tőkét, mely titulusokon keresztül intézményes elismerést szolgáltat (Bourdieu, 1998). A teória szerint tehát az emberek azért akarnak az oktatásban részt venni, hogy így kulturális tőkét érjenek el, ami később társadalmi, majd gazdasági tőkévé alakítható.
- d) A *perverz effektusok elmélete* azt fogalmazza meg, hogy a könnyebb elhelyezkedés érdekében az emberek azért jelentkeznek felsőoktatásba, hogy jobb, piacképesebb ismereteikkel kiemelkedjenek a társadalomból (Horváth, 1991).

A rendszerváltás után a munkaerőpiaci attitűdök is jelentős mértékben megváltoztak, hiszen a szocializmus idejében a dolgozók akár nyugdíjazásukig egy munkahelyen dolgoztak, illetve a szakmunkásképző intézmények gondoskodtak diákjaik elhelyezkedéséről, ám ez mára megváltozott. Manapság a munkavállalók önállósága lépett előtérbe a régebben fontosnak vélt alkalmazkodó képességgel szemben.

2. HOGYAN VÁLASZTOTTAK „ŐK”?

Országos adatok a továbbtanulásról 2008-2010 között

Úgy véljük, hogy a felsőoktatási rendszer 2012. évi változtatása előtt a diákok elsősorban érzelmi alapokon nyugvó döntést tudtak hozni érettségi utáni képzésükre vonatkozóan. Számukra még kevésbé voltak befolyásoló tényezők a férőhelyek számának alakulása, az állami ösztöndíjakat megpályázók száma, valamint a költségtérítés összege. Így a 2008-2010 közti továbbtanulási adatokat megfigyelve egy egész Magyarországra vonatkoztatható, általánosítható választási rendszert láthatunk. Ezt a gondolatot alapul véve második fejezetünkben arra a kérdésre keressük a pontos választ, hogy mik voltak az országosan jellemző tendenciák az oktatási rendszer változása előtt.

2.1 Az érettségizők számának alakulása 2008 és 2010 között

Magyarországon a felsőoktatási rendszer az elmúlt évtizedben jelentős változásokon ment keresztül. A legtöbb intézményben és szakon a felsőfokú továbbtanuláshoz ma már elegendő a követelményeknek megfelelő szintű és eredményű érettségi vizsga megszerzése, a felvételi vizsga már nem feltétel a bejutáshoz.

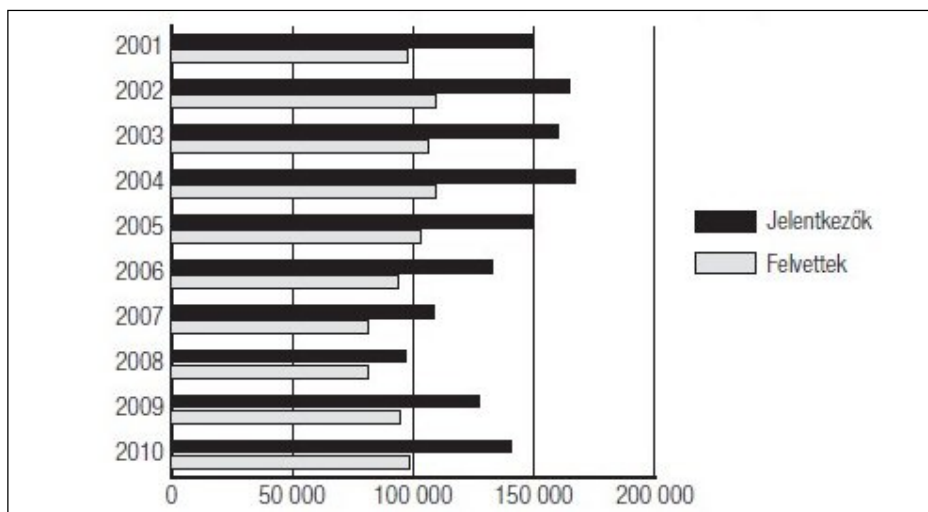
Az érettségizetők száma 2008 és 2010 között változó tendenciát mutat. A csúcspont 2009-ben érte el, amikor a sikeres érettségi vizsgát tevők száma meghaladta a kilencvenezer főt, ám 2010-ben ez a szám ismét csökkent háromezer fővel.

A két képzési típus adatai között is különbségek fedezhetők fel: az elmúlt néhány évben a gimnáziumokban érettségizettek száma emelkedett, míg a szakközépiskolában érettségizetteké csökkent. A tagozatok közül a nappali tagozaton tanult érettségizők száma magasabb, arányuk 80% fölötti.

2.2 A jelentkezők létszámának alakulása (2001–2010)

Az Educatio Nonprofit Kft. – OFIK adataiból megfigyelhetjük, hogy a jelentkezők száma évről évre jelentős eltéréseket mutat. Ez azzal indokolható, hogy a demográfiai okok mellett a középfokú oktatás és a felsőoktatás szerkezetében lényeges változtatásokat vezettek be. Amint azt a 2. ábra is szemlélteti, a 2008. tanévtől kezdődően a jelentkezők létszáma erőteljes növekedést mutat, amely köszönhető részben a bolognai képzési rendszer megszilárdulásának, valamint a mesterszakok nagyobb létszámban való indulásának is. 2009-ben a tavaszi vizsgaidőszakban összesen mintegy kilencven-ezren szereztek érettségi bizonyítványt, s közülük csaknem ötvennégyezren döntöttek úgy, hogy

továbblépnek a felsőoktatásba. Ám az adatok értelmezésekor figyelembe kell venni, hogy a jelentkezők között vannak azok a tanulók is, akik mesterképzésre jelentkeztek. 2010-ben ismét növekedés volt tapasztalható, a jelentkezők létszáma megközelítette a száznegyvenezer főt.

2. ábra: A jelentkezők és felvettek számának alakulása (normál eljárásban, minden képzési szinten és minden tagozaton)

Forrás: www.felvi.hu

2.3 Tovább nem tanulók

A továbbtanulók mellett érdemes megemlíteni azokat is, akik az érettségit követően nem, vagy nem rögtön készülnek továbbtanulni. Az Educatio Nonprofit Kft. – OFIK Felsőoktatási Műhely szakértői 2009 tavaszán kétezer-ötszáz érettségiző középiskolás továbbtanulási motivációit, elhelyezkedési terveit vizsgálták. A kutatás összegzésének adataiból kiderült, hogy az adott évben (2009-ben) érettségi előtt állók közül azoknak, akik nem adták be a jelentkezési lapjukat egyik hazai felsőoktatási intézménybe sem, 15,4%-uk nem kíván kilépni a munkaerőpiacra a későbbiekben sem. A megkérdezettek többsége még szeretne tanulni a jövőben (75,6%), egy kisebb részük pedig kiutazna külföldre (3,6%), illetve egyéb tervekkel rendelkezik (5,4%). A tanulni vágyók céljai között szerepel valamilyen középfokú szakképesítés megszerzése vagy középiskolában történő felsőfokú szakképzésen való részvétel (43%).

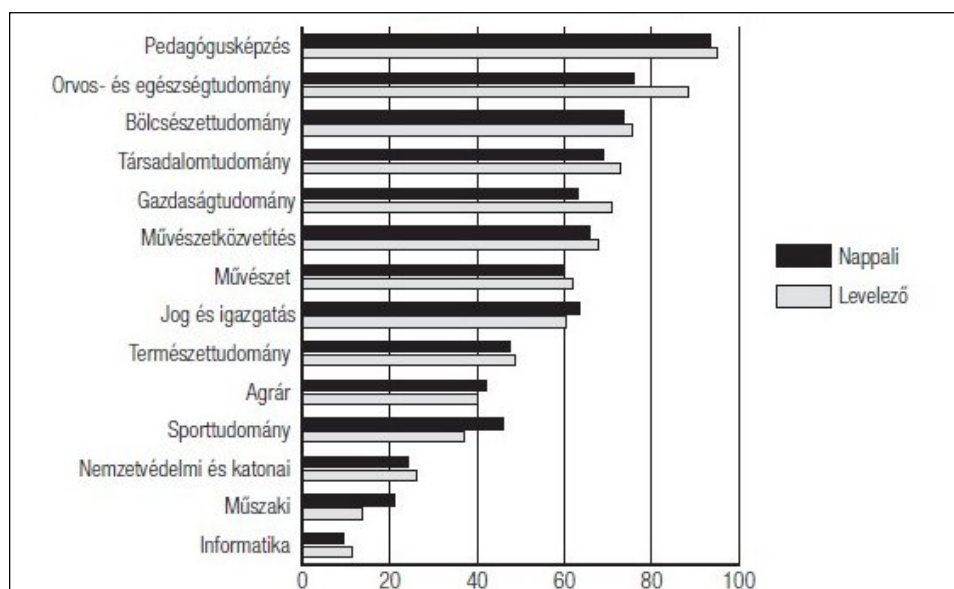
A felsőfokú szakképzésre jelentkezőknél megfigyelhető, hogy a tagozatok között a nappali tagozatra jelentkezők száma nagyobb (átlagosan kétharmad–háromnegyed az

arányuk azoknak, akik ezt a fajta képzést választják), míg a többiek a levelező tagozatos képzések mellett döntenek.

2.4 A jelentkezők demográfiai összetétele

A felsőoktatásban alapvetően a nők magasabb arányú részvétele tapasztalható, számuk különösen kiemelkedő a felsőfokú szakképzésben, valamint a levelező tagozatosok körében is a női hallgatók száma dominál inkább.

A különböző képzési területeket vizsgálva tapasztalható, hogy a női hallgatók száma jelentősebb némely tagozaton: a pedagógusképzésen, az orvos- és egészségtudományi képzésen, a bölcsészettudományoknál, a társadalomtudományoknál és a gazdaságtudományoknál is a női hallgatók aránya legalább kétszerese a férfiakénak. Ezt bizonyítja a következő ábra is.

3. ábra: A nők aránya az első helyen alap- és osztatlan képzésre jelentkezők körében képzési területenként (nappali és levelező tagozat, 2009)

Forrás: Felsőoktatási jelentkezési és felvételi statisztika - Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft.

2.5 Területi és regionális eltérések

A regionális és megyék szerinti továbbtanulási adatok vizsgálatakor figyelembe kell venni, hogy a fővároshoz képest az egyes megyék között is jelentősek az eltérések, továbbá feltétlenül meg kell említenünk a szülők iskolai végzettségének befolyását is.

A 2008-ban érettségi vizsgát tettek közül átlagosan több mint a fele gimnáziumban szerezte meg az érettségét (52,2%). Míg a fővárosban ez az arány 59,5%,

addig a legalacsonyabb százalékkal rendelkező megyében (Zala) mindössze 36,2%. Mindez azért fontos, mert a felsőoktatási intézményekbe való jelentkezés arányai jóval magasabbak a gimnazisták körében, mint a szakközépiskolába járóknál.

Az Educatio Nonprofit Kft. adataiból kiderül, hogy a továbbtanulók az esetek felében első helyen a lakóhelyükhöz közel eső intézményt jelölték meg, illetve hogy a legnépszerűbb intézmények Közép-Magyarországon helyezkednek el.

A következő táblázat a felsőoktatási intézményekbe való jelentkezések megyék szerinti arányát mutatja, melyből láthatjuk, hogy a fővárosban tanulók közül jelentkeznek a legtöbben a felsőoktatásba, utána Hajdú-Bihar, majd Borsod-Abaúj-Zemplén megye következik. (OFI, 2010)

A 2008-ban érettségi vizsgát szerzettek és a felsőoktatásba jelentkezők megyénként

1. táblázat

Megye	Érettségizettek száma 2008-ban	Érettségizettek aránya (%)	2008-ban érettségizett jelentkezők	Jelentkezők aránya (%)
Budapest	17040	21,0	9571	22,0
Bács-Kiskun	4697	5,8	2124	4,9
Baranya	3172	3,9	1628	3,7
Békés	2963	3,6	1303	3,0
Borsod-Abaúj-Zemplén	5614	6,9	2600	6,0
Csongrád	4236	5,2	1728	4,0
Fejér	3497	4,3	1739	4,0
Győr-Moson-Sopron	3476	4,3	1905	4,4
Hajdú-Bihar	5338	6,6	2723	6,3
Heves	2750	3,4	1440	3,3
Jász-Nagykun-Szolnok	3375	4,2	1659	3,8
Komárom-Esztergom	2166	2,7	1206	2,8
Nógrád	1369	1,7	613	1,4
Pest	4985	6,1	2540	5,8
Somogy	2547	3,1	1133	2,6
Szabolcs-Szatmár-Bereg	5187	6,4	2448	5,6
Tolna	1744	2,1	836	1,9
Vas	2057	2,5	999	2,3
Veszprém	2639	3,3	1311	3,0
Zala	2331	2,9	1223	2,8

Forrás: Közzoktatási Statisztikai Kiadvány, 2008 és Educatio Nonprofit Kft. – OFIK.

2.6 Karok, szakok

A felvi.hu internetes oldal adattára betekintést enged a 2008-2010 közötti jelentkezések számába az egyes képzési területek szerint, ahol nem tapasztalható jelentős eltérés a legkedveltebb területek sorrendjének változásában. Az első helyen mindhárom

évben a Gazdaságtudományi Kar áll, az ide jelentkezők száma ráadásul évről évre egyre nő, 2008-ban még csak alig több mint harmincezer, míg 2010-ben már a harminchatezret is meghaladja. A második helyezést a bölcsészettudományi képzési terület bérelte ki, ahol a jelentkezők száma huszonötezer körüli volt 2009-ben és 2010-ben is. A harmadik helyet előbb a Társadalomtudományi Kar, majd 2009-től a műszaki képzési területek foglalták el.

2008 és 2010 között a karok szinte változatlan sorrendje mellett a szakok rangsora sem mutat nagy eltéréseket. Ebben az esetben is az első, illetve második pozíció állandó, a turizmus-vendéglátás, illetve a gazdálkodási és menedzsment szakok foglalják el. A harmadik helyezés 2008-ban még a kommunikáció és médiatudomány szaké volt, ám 2009-ben átvette a mérnök-informatikus szak.

2.7 Egyetemek, főiskolák

Az utóbbi évtizedek alatt némely magyarországi felsőoktatási intézmény olyan mértékű népszerűséget vívott ki magának, hogy dominanciájukat az elmúlt években sem tudták megtörni. Az első helyeken megjelölt iskolák sorrendje változatlan maradt 2008 és 2010 között is. Az abszolút uralkodó egyetem a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem, melyre a jelentkezők száma egyértelmű növekedést mutat: négy évvel ezelőtt tizenhétezer volt, míg 2010-re ez a létszám tízezerrel nőtt. A Szegedi Tudományegyetem a második helyet birtokolja kitartóan több mint tizenkilenc-ezres jelentkezési számmal, a harmadik pozíciót viszont 2009-ben a Debreceni Egyetem vette át a Pécsi Tudományegyetemtől. (Felvi, 2012)

2.8 Diplomás munkanélküliség

A 2008-as gazdasági világválság számos negatív hatással jelentkezett a magyarországi munkaerőpiacon is. Ennek hatására 2009-ben a foglalkoztatottak száma jelentősen visszaesett, és ezzel párhuzamosan nőtt a munkanélküliek száma. Mindez rossz hatással volt a friss diplomások elhelyezkedési lehetőségeire is. 2010-ben a 15-64 éves lakosságon belül a foglalkoztatottak száma a 2009. évi szinten stabilizálódott, vagyis átlagosan 3 millió 750 ezer fő volt, a foglalkoztatási arány pedig 55,4%-ra rúgott, miközben a munkanélküliségi ráta tovább nőtt. 2010-ben a munkakeresés átlagos időtartama másfél hónappal hosszabbodott az egy évvel korábbihoz képest, így tizennyolc hónapra nőtt. (KSH, 2011)

3. „JEZSUITÁS DIÁKOK VOLTUNK, HOGYAN ALAKULT A SORSUNK?”

A Fényi Gyula Jezsuita Gimnázium és Kollégium továbbtanulási adatai 2008 és 2010 között

Dolgozatunk előző fejezetében megismerhettük, hogy milyen tendenciák jellemezték országunkban a továbbtanulást 2008 és 2010 között. Ezt a vizsgálatot vettük alapul a miskolci Fényi Gyula Jezsuita Gimnázium és Kollégium ezen éveiben érettségizett diákjainak pályaválasztását elemezve. Három fő kérdés megválaszolására törekedtünk.

A fejezet első részében a továbbtanulók és a felvételt nem nyertek létszámának alakulására voltunk kíváncsiak, valamint arra, hogy az utóbbi kategóriába tartozók milyen irányba vezették tovább saját karrierjüket. Az foglalkoztatott minket, hogy vajon évről-évre csökkent, vagy nőtt a felvettek száma, és hogy mennyire tartottak ki az elsőre fel nem vett diákok a korábbi döntésük mellett – kik felvételiztek újra, választottak inkább szakmai képzést, és kik hagytak fel felsőoktatási terveikkel.

A második részben a diákok által választott intézmények teljesítményét vizsgáltuk. Arra kerestük a választ, hogy melyik főiskolák illetve egyetemek voltak a legpreferáltabbak a gimnázium tanulóinak körében, illetve hogy a vizsgált évek során hogyan változott azok rangsora.

A fejezet utolsó részében pedig a karok teljesítményére fektettük a hangsúlyt. A jelentkezők száma alapján elért helyezésük 2008 és 2010 közti változását elemeztük. Mindezzel arra törekedtünk, hogy a gimnázium tekintetében is ki tudjunk alakítani egy általános képet, ami a diákok pályaválasztási, továbbtanulási tendenciáit jellemezte az elmúlt években.

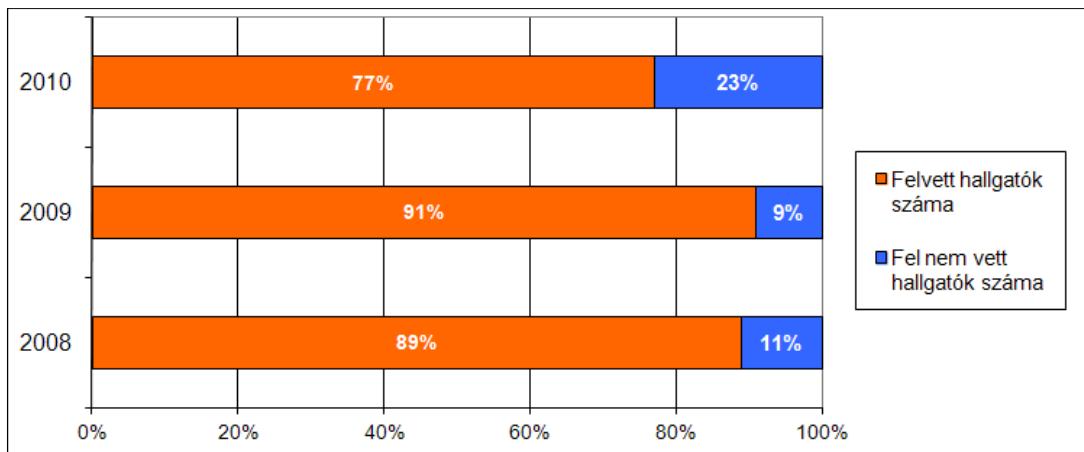
3.1 A létszámok alakulása

A 2008-as évben összesen 62 tanuló indult neki az érettségi megpróbáltatásainak, és mind sikeres vizsgát tettek. A diákok 56,45%-a volt férfi (35 fő), 43,55%-a nő (27 fő). Összesen 244 helyet jelöltek meg a gimnázium végzősei a továbbtanulási jelentkezési lapon, fejenként átlagosan 3,95 képzést. Az évfolyamról 15 diák jelölt meg költségtérítéssel képzést is. A felvételi első körében 7 főt nem vettek fel, 4 fiút és 3 lányt. Közülük a második körben 4-en már bejutottak valamilyen felsőoktatási intézménybe, 1 lánynak csupán harmadik próbálkozásra sikerült felvételt nyernie, míg két diák a későbbiekben sem jelentkezett ilyen jellegű képzésre.

A következő évben (2009) a gimnázium évfolyamának összlétszáma 63 fő volt. Megoszlásuk arányaiban szinte teljesen megegyezett az előző tanév jellemzőivel, viszont maguk a nemek felcserélődtek: 27 fiú és 36 lány végezte el a 12. osztályt. Ők már kevesebb képzési helyet jelöltek meg, mindösszesen 169-et. Ez azt jelenti, hogy az átlagosan megjelölt szakok száma 2,68-ra csökkent fejenként. A költségtérítéses képzési formára felvett diákok száma 8 volt (3 fiú és 5 lány). Az adott évi felvételikor 6 fő nem került be a felsőoktatási rendszerbe, köztük 1 fiú és 5 lány. Két lány a második próbálkozásra már sikerrel járt, miközben a fiú és két másik lány OKJ-s képzést választott, így szakmát szerzett az érettségít követő két évben. Egy lány a szociális területet választotta, vagyis szeretetszolgálatot vállalt a Máltai Szeretetszolgálat szárnyai alatt.

A 2010-es tanév 60 diákkal zárult a gimnáziumban. Ismételen a lányok voltak többségben; a tanulók 55%-át ők alkották, míg a fiúk csupán 45%-kal képviseltették magukat. A fel nem vettek száma ebben az évben magasabb volt, mint a megelőző tanévekben: 6 fiú és 8 lány nem járt sikerrel a felvételi során. Az első körben a fiúk voltak a sikeresebbek, hiszen 77,77%-uk bejutott a felsőoktatásba, miközben a lányok csupán egy hajszállal maradtak le mögöttük a maguk 75,75%-os sikerességi arányukkal. A második próbálkozásnál már a fiúk teljesítettek gyengébben, hiszen a közülük korábban fel nem vetteknek csak a fele jutott be valamilyen főiskolai vagy egyetemi képzésre, míg az elsőre sikertelen lányok 75%-ának fáradtsága meghozta a gyümölcsét. Egyetlen olyan fiú volt az évfolyamon, aki a második körben sem járt sikerrel, és semmilyen képzést nem vállalt magára, míg a további 4 tanuló valamilyen OKJ-s képzést választott magának.

Az évek során a felvételt nyert és a fel nem vett diákok százalékos arányait mutatja be a következő grafikon:

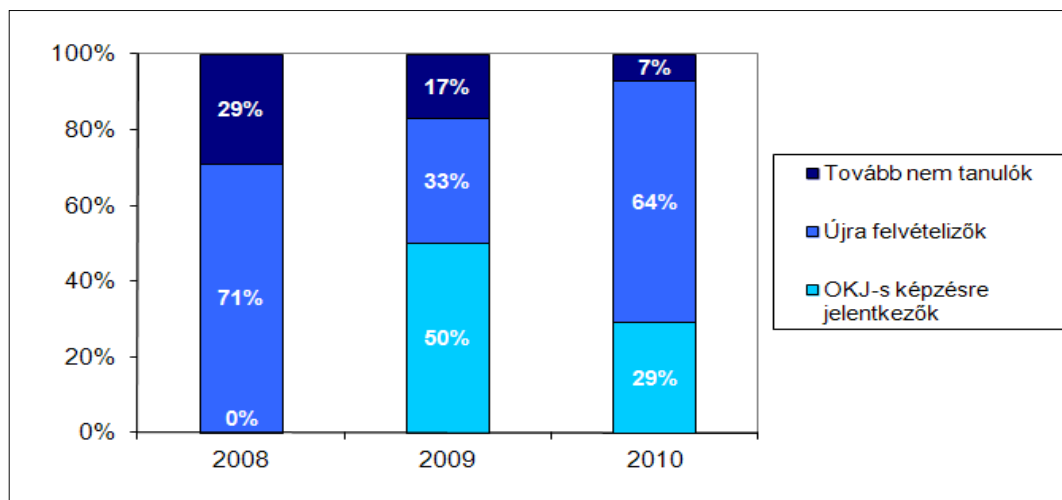
4. ábra: A felvételt nyert és fel nem vett diákok számának alakulása a Fényi Gyula Jezsuita Gimnázium és kollégiumban 2008-2010

Forrás: Saját szerkesztés a szekunder felmérés adatai alapján

Láthatjuk tehát, hogy az első két vizsgált évben majdnem ugyanolyan arányban voltak sikeresek a felvételiben a tanulók, míg a 2010-es évre megduplázódott a fel nem vettek aránya.

A következő grafikon azt szemlélteti, hogy az évek során a felvételt nem nyert diákok milyen százalékban próbálkoztak újra, választottak OKJ-s képzést és hagytak fel továbbtanulási szándékaikkal. Láthatjuk, hogy a 2008-as évben még egyáltalán nem történt jelentkezés OKJ-s képzésre, a diákok inkább újra próbálkoztak a felvétellel, illetve nagy százalékban lemondtak a felsőoktatásról. A következő évben már a tanulók 50%-a döntött egy szakképzés mellett, miközben az újra felvételizők száma csökkent a legnagyobb mértékben. A 2010-es évben azonban újra az utóbbi opció került előtérbe, a friss érettségizettek 64%-a nem adta fel a harcot a felsőoktatási rendszerbe való bekerülésre, míg a tovább nem tanulók száma szinte minimalizálódott.

A következő ábra azt szemlélteti, milyen arányban döntöttek a fel nem vett diákok az újrapróbálkozás, az OKJ-s képzés és a tovább nem tanulás mellett:

5. ábra: A felvételt nem nyert diákok további tevékenységének aránya 2008-2010

Forrás: Saját szerkesztés a szekunder felmérés adatai alapján

3.2 A választás alakulása a felsőoktatási intézmények tekintetében

Az első vizsgált évben a Fényi Gyula Jezsuita Gimnázium és Kollégium diákjai összesen 10 felsőoktatási intézményben folytatták tanulmányaikat az érettségi letétele után. A tanulók 35%-a a Miskolci Egyetemet választotta továbbtanulási helyszíneként, az ide felvettek nemek szerint azonos arányban képviseltették magukat. Szintén magas eredménnyel, összesen 18 diákkal a második helyre a Debreceni Egyetem futott be. 8 fiú és 10 lány sikerrel mondhatta magát debreceni hallgatónak az új tanév kezdetén. Messze hátul maradt a sorban a többi megjelölt felsőoktatási intézmény, közülük a legjobban Pázmány Péter Katolikus Egyetem és a Semmelweis Egyetem szerepelt. A többi diák a következő intézményekben folytathatta tanulmányait: Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapesti Műszaki Egyetem, Budapesti Gazdasági Főiskola, Károly Róbert Főiskola, Budapesti Corvinus Egyetem és a Károli Gáspár Református Egyetem.

A 2009-es évben újra „listavezetővé” vált a Miskolci Egyetem; az ez éven érettségizettek számának 34%-a itt tanult tovább, köztük 10 fiú és 11 lány. A második helytől kezdve a szórás jóval nagyobb volt az intézmények között. A Budapesti Műszaki egyetem egyetlen jelentkezővel megelőzte a harmadik helyen holtversenyben álló, 7-7 felvett Jezsuitás diákkal rendelkező Debreceni Egyetemet és a Semmelweis Egyetemet. Őket követte a ranglétrán a Budapesti Gazdasági Főiskola 5, a Pázmány Péter Katolikus

Egyetem 4, illetve az Eötvös Loránd Tudományegyetem 3 tanulóval. 1-1 jelentkezővel még képviseltette magát a Nyugat-magyarországi Egyetem, a Budapesti Corvinus Egyetem, a Szent István Egyetem és a Nyíregyházi Hittudományi Főiskola is.

Az utolsó szemügyre vett tanévben újra növekedett a megjelölt intézmények száma. A felvett diákok felsőoktatási intézményeinek listája immáron 13 tagúra bővült. Nem meglepő módon a Miskolci Egyetem megtartotta előkelő pozícióját, az általa felvett 10 lány és 7 fiú a legnagyobb számot jelentette az egy intézménybe továbblépő diákok között. A két fő versenytárs, a Semmelweis Egyetem és Debreceni egyetem ismét ugyanannyi hallgatót tudhatott magáénak a gimnázium végzősei közül, csupán a nemi megoszlás lett eltérő: az előbbi intézménybe kizárólag lányok kerültek be a felvételiző Jezsuiták tanulók közül, míg a Debreceni Egyetem 2 fiúval is gazdagodott a hölgyek mellett. A harmadik helyet a Budapesti Műszaki Egyetem vette át, kettővel lemaradva az öt megelőzők mögött. Őt követve már csak igen csekély létszámmal választották a többi felsőoktatási intézményt a diákok: 3-3 fővel büszkélkedhetett a Nyíregyházi Főiskola és az Eötvös Loránd Tudományegyetem, 1 fiú és 1 lány választotta a Budapesti Corvinus Egyetemet, a Károli Gáspár Református Egyetemet valamint a Pázmány Péter Katolikus Egyetemet, és mindössze egyetlen diákkal lett gazdagabb a Szent István Egyetem, a Budapesti Gazdasági Főiskola és a Rendőrtiszti Főiskola.

A következő táblázatból leolvasható, hogy melyik évben mely egyetemeket favorizálták a leginkább a tanulók, illetve hogy hány hallgatót vettek fel az egyes intézményekbe:

Az egyetemek rangsora a Jezsuita Gimnáziumban (2008-2010)

2. táblázat

Az egyetemek rangsora a vizsgált években					
Évek	Elért helyezés	Intézmény neve	Felvett hallgatók száma (fő)		
			Fiú	Lány	Összesen
2008	1. hely	Miskolci Egyetem	11	11	22
	2. hely	Debreceni Egyetem	8	10	18
	3. hely	Pázmány Péter Katolikus Egyetem	4	1	5
	4. hely	Semmelweis Egyetem	4	0	4
2009	1. hely	Miskolci Egyetem	10	11	21
	2. hely	Budapesti Műszaki Egyetem	3	5	8
	3. hely	Debreceni Egyetem	2	5	7
	4. hely	Semmelweis Egyetem	5	2	7
2010	1. hely	Miskolci Egyetem	7	10	17
	2. hely	Debreceni Egyetem	2	6	8
	3. hely	Semmelweis Egyetem	0	8	8

	4. hely	Budapesti Műszaki Egyetem	5	1	6
--	----------------	---------------------------	---	---	---

Forrás: Saját szerkesztés a szekunder felmérés adatai alapján

3.3 A választás alakulása a karok tekintetében

A 2008-as évben 17 főiskolai és egyetemi kart jelöltek meg a Fényi Gyula Jezsuita Gimnázium és Kollégium végzős diákjai. Közülük 5 olyan kar emelkedett ki, melyekre jelentősen többen próbáltak bejutni. Az első helyet a Bölcsészettudományi Kar foglalta el, 9 jelentkezővel, akik 33,3%-a fiú, 66,7%-a lány volt. Csupán egyetlen fővel maradt le az Állam- és Jogtudományi Kar, ahol a nemeket tekintve a fiúk nagyobb létszámban képviseltették magukat: az ide jelentkezők körében minden egyes lányra 1,67 fiú jutott. A harmadik helyre a Gazdaságtudományi Kar lett a befutó: 4 fiú és 3 lány nyert ide felvételt, vagyis a létszámuk egy fiúval volt kevesebb, mint az Állam- és Jogtudományi Karon. A negyedik és ötödik helyet fej-fej mellett haladva a Gépészmérnöki és Informatikai Kar valamint a Általános Orvostudományi Kar szerezte meg, mindét esetben a lányok jelentkezési számának kétszerese volt a fiúk jelentkezési száma. Az imént említett legfavorizáltabb karok mellett olyan döntések is születtek, mint például a Társadalomtudományi Kar (4 fő), a Műszaki Anyagtudományi Kar (3 fő), a Fogorvostudományi Kar (3 fő), az Egészségügyi Kar (3 fő) és a Villamosmérnöki és Informatikai Kar (2 fő).

A második vizsgált évben 13 kar került megjelölésre a gimnazisták körében. Kimagasló eredménnyel kapta meg az első helyezést a Gazdaságtudományi Kar, összesen 13 tanulót vettek fel ide a 2009-es évben. 38,5%-uk fiú volt, míg 61,5%-uk lány. Az ezüstérem birtokosa egyszerre két kar lett, a Bölcsészettudományi Kar és a Gépészmérnöki és Informatikai Kar. Az előbbi karon 50-50%-ban képviseltették magukat a nemek, míg az utóbbi esetében a 8 felvett diák 75%-a volt fiú, 25%-a lány. A harmadik helyre a Állam- és Jogtudományi Kar futott be 6 fővel, majd őt követte az Általános Orvostudományi Kar egy fővel lemaradva. Viszonylag magas számban jelentek meg a diákok a Társadalomtudományi Karon, a Testnevelési és Sporttudományi Karon, az Egészségügyi Karon és az Építő- valamint az Építészmérnöki Karokon. Az ezen karokra felvett diákok a teljes évfolyam 24%-át tették ki. A többi tanuló közül 1-1 főt vettek fel a Faipari Mérnöki Karra, a Műszaki Földtudományi Karra, a Közigazgatás-tudományi Karra és a Közlekedésmérnöki és Járműmérnöki Karra.

Az utolsó vizsgált év felvételi adatai azt mutatják, hogy összesítve ismét 17 kar került fel a diákok jelentkezési listájára. Közülük 16-ot maga mögé utasítva a

Gépészmérnöki és Informatikai Kar került az első pozícióba 9 fővel, köztük mindössze csak 1 volt lány. Egy diákkal lemaradva a második helyen állt az Általános Orvostudományi Kar, ahol a nemek megoszlási aránya megfordult: a 8 felvett Jezsuitás diák közt csak 1 volt fiú. Újabb egy fővel lemaradva követte őt a Bölcsészettudományi Kar, szintén egyetlen fiúval képviseltetve magát. A negyedik helyezett a Gazdaságtudományi Kar lett 5 fővel, majd ötödikként tűnt fel a ranglétrán az Állami- és Jogtudományi Kar. A további 12 karra összesen 21 diák felvételizett, vagyis a teljes létszám 35%-a. Ezen karok esetében egyenletes eloszlás volt jellemző, szinte minden helyre azonos számú tanuló adta be a jelentkezését.

Az alábbi táblázat összegzi a karok rangsorát, mely a Jezsuita Gimnázium tanulóinak jelentkezése alapján alakult ki.

A karok rangsora a Jezsuita Gimnáziumban (2008-2010)

3. táblázat

A karok rangsora a vizsgált években					
Évek	Elért helyezés	Kar megnevezése	Felvett diákok száma (fő)		
			Fiú	Lány	Összesen
2008	1. hely	Bölcsészettudományi Kar	3	6	9
	2. hely	Állam- és Jogtudományi Kar	5	3	8
	3. hely	Gazdaságtudományi Kar	4	3	7
	4. hely	Általános Orvostudományi Kar	4	2	6
	5. hely	Gépészmérnöki és Informatikai Kar	4	2	6
2009	1. hely	Gazdaságtudományi Kar	5	8	13
	2. hely	Bölcsészettudományi Kar	4	4	8
	3. hely	Gépészmérnöki és Informatikai Kar	6	2	8
	4. hely	Állam- és Jogtudományi Kar	2	4	6
	5. hely	Általános Orvostudományi Kar	1	4	5
2010	1. hely	Gépészmérnöki és Informatikai Kar	8	1	9
	2. hely	Általános Orvostudományi Kar	1	7	8
	3. hely	Bölcsészettudományi Kar	1	6	7
	4. hely	Gazdaságtudományi Kar	2	3	5
	5. hely	Állam- és Jogtudományi Kar	1	3	4

Forrás: Saját szerkesztés a szekunder felmérés adatai alapján

4. PÁLYAVÁLASZTÁSI MOTIVÁCIÓK A 2012. ÉVI OKTATÁSI RENDSZER VÁLTOZÁSA UTÁN

Tendenciák a változás előtt, közben és után országos szinten, és a Fényi Gyula Jezsuita Gimnázium és Kollégiumban

Egyikünk a 2011-es évben tett érettségi vizsgát a Fényi Gyula Jezsuita Gimnázium és Kollégiumban. A fejezet elején saját tapasztalatokkal is rendelkezve szeretnénk felvázolni az ezen évre vonatkozó feltételezéseinket, arra keresve a választ, hogy mik voltak ez éven a továbbtanulási döntés körülményei, jellemzői, majd országos adatokkal, illetve a Jezsuita Gimnázium adataival szemléltetjük a helyzetet.

Másikunk a 2012-es tanév végén kellett, hogy érettségi vizsgát tegyen, és leadja a felvételi jelentkezését. Miért volt nehezebb az ő helyzete? Feltételezésünk szerint azért, mert az addigi rendszer felbomlott, sok újdonsággal, változással kellett rövid időn belül szembenéznie, és a történetekre minél hatékonyabban, de közben helyesen és gyorsan reagálnia. Ezt az elméletet igazoljuk a 2012-es év jellemzőit áttekintve, hasonló eszközöket és irányvonalakat alapul véve, mint a 2011-es vizsgálatkor.

A fejezet harmadik része a 2013-as évre vonatkozó feltételezéseinket tartalmazza, melyben azt foglaltuk össze, hogy az idei tanév végén érettségiző diákok hogyan tudnak alkalmazkodni az elődeik idején beállt változáshoz, milyen könnyebbséget jelent számukra az újdonságok bevezetése óta eltelt egy év.

Végül a gimnázium végzős diákjaival kitöltetett kérdőívünk értékelésével a 2013-as évre megfogalmazott feltevéseinket igazoljuk. Több dologra is kíváncsiak voltunk: hogy a társadalmi mobilitás milyen típusa jellemző a diákokra; hogy előtanulmányaik mekkora befolyással bírnak – vagyis hogy indirekt hatás érvényesül-e az ő esetükben is -; hogy milyen mértékben tudatos a jövőtervezésük; hogy mik a továbbtanulási szándékaik. Emellett kitértünk arra is, hogy melyek a legnagyobb súllyal bíró befolyásoló tényezők a számukra; milyen tendenciák figyelhetők meg a nyelvtudásukat illetően; hogy a külföldi tanulmány és munkavállalás lehetősége felmerül-e gondolataik között; hogyan vélekednek az anyagiak okozta terhekről; valamint egy közvélemény-kutatást is végeztünk esetükben a felsőoktatást illetően, és kitértünk az általuk felépített jövőkép vizsgálatára is.

4.1 A helyzet még változatlan – a 2011-es év jellemzői

2011 nem az első olyan év volt, ahol a felsőoktatási felvételi eljárás a 480-as pontrendszer alapján működött. Ebből az következik, hogy az egy ideje már működőképes szabályozás és pontszámítás lehetőségessé tette, hogy a diákok tudatosan felkészüljenek a pályaválasztásra, a továbbtanulási jelentkezésre. Elődjeik tapasztalataiból és a környezetükben hallottakból információkat is könnyedén gyűjthettek a döntésük elősegítéséhez. A rendszernek hála, közelítő értékekkel kiszámíthatók voltak a felvételi ponthatárok, így a diákok mérlegelni tudták, hogy milyen tantárgyból, milyen szinten, milyen teljesítményre van szükségük, hogy hogyan juthatnak megfelelő mennyiségű többletponthoz, illetve, hogy milyenek az esélyeik a bekerülésre az adott szakokra. Ennek köszönhetően úgynevezett „B tervvel” is elő tudtak élni, még az érettségi előtt, hogy ha esetleg baj történne, akkor se kelljen megállnia az életnek. Mindezek mellett idejük is volt arra, hogy döntéseiket alaposan átgondolják, minden oldalról körbejárják, hiszen senki nem siettette őket a választás meghozatalában.

Szintén a kiszámíthatóságnak és az állandóságnak tudható be, hogy a fakultációként választott tantárgyaik megegyezhettek a későbbi érettségi tárgyaikkal, hiszen pontosan tudhatták, hogy az általuk választott karokra illetve szakokra mik a felvételi követelmények. Nem volt szükségük arra sem, hogy az évek során módosítsanak az emelt óraszámban tanult tantárgyakon, vagy, hogy az utolsó éven válogassanak, sakkozzanak az érettségi tárgyak közt. Szintén tudatosan készülhettek az esetleges emelt szintű érettségikre az általuk kiválasztott tárgyakból, továbbá megfelelő mennyiségű idő állt a rendelkezésükre a felkészüléshez is.

Ebben az évben még nem vezettek be semmilyen korlátozást, szigorítást a férőhelyek számát illetően, ami azt jelentette, hogy a tanulók minden kar tekintetében gondolkodhattak államilag támogatott képzési formákban is. A tandíj nem bírt akkora súllyal a döntés befolyásolásában, mint más tényezők. Mivel a lehetőség nyitott volt arra, hogy államilag támogatott szakra vegyék fel a diákokat, így nekik nem kellett az anyagi gondokkal törődniük. Révén hogy a tandíj fizetésével kevésbé kellett kalkulálniuk, bátrabban költekezhettek, így akár többen be tudták vállalni azt is, hogy saját akaratukból, és nem kényszerből, lakhelyüktől távolabbi intézményekbe jelentkezzenek, hiszen a kiadások csupán a kollégiumi, albérleti díjakat, valamint az utazás és az önfenntartás költségét tartalmazták.

A tanulók döntéseire elsősorban olyan tényezők lehettek a legnagyobb befolyással, mint a család, a barátok véleménye, az önellátás költsége, az otthontól való elszakadás vágya, az intézmény és a szak nyújtotta lehetőségek és a bekerüléshez, valamint a bennmaradáshoz szükséges elvárások. Mindezeket felül kevésbé stresszesen, derűlátóbban kezelhették a helyzetet, hiszen minden lehetőségük megvolt arra, hogy szívük vágyának megfelelően válasszanak.

4.1.1 Országos adatok nyújtotta kép a 2011. évben

Az iménti feltételezéseket két fő terület vizsgálatával tudjuk országos méretekben igazolni. Ezek egyike a felsőoktatásba ösztöndíjjal felvehető hallgatók számának alakulása. A 2011-es évben összesen 44300 államilag támogatott helyre lehetett felvételt nyerni az érettségi vizsga befejeztével. Ezen belül alapképzésre 41460, egységes, osztatlan képzésre 2840 férőhely került meghirdetésre. A legnagyobb létszám a műszaki területen volt megfigyelhető, ide összesen 9850 fő kerülhetett be. A második helyet 6400 fővel az informatika, a harmadikat 5200 fővel a természettudomány, a negyediket 4900 fővel a gazdaságtudomány, és az ötödiket 4100 fővel a bölcsészettudományi terület kaparintotta meg. Ezt azt igazolja, hogy nagy számú férőhely állt a 2011-ben érettségizők rendelkezésére ahhoz, hogy költségtérítéstől mentesen tudják elkezdni felsőoktatási tanulmányaikat. A jelentkezési lista kigondolása és leadása során tehát kevésbé kellett aggódniuk az ösztöndíjjal történő bejutás miatt. A 2011-es férőhelyszám egyben visszatükrözi a favorizált képzési területeket is, hiszen a legtöbb helyre ott van szükség, ahol a legmagasabb a jelentkezés valamint a túljelentkezés aránya. Továbbá ez egyfajta munkaerőpiaci tükörként is szolgál, hiszen az említett 5 területről került ki a legnagyobb számú diplomás, vagyis az ezen ágazatokkal foglalkozó munkahelyek száma a leginkább telített napjainkban is. (Eduline, 2012)

A második vizsgálandó terület az ez évi jelentkezők és felvettek számának alakulása. Összesen 196586 diák adta be a jelentkezési lapot valamilyen felsőoktatási intézménybe. A jelentkezések alapján megállapítható, hogy legtöbbször a gazdaságtudományi területet jelölték be a felvételi lapokon, mindösszesen 34172 fő. A másodikként szereplő terület a műszaki lett, 25148 diákkal, míg a bronzérem birtokosának a - méreteket tekintve nem sokkal lemaradó - bölcsészettudományi terület mondhatta magát 24368 jelentkezővel. A felvételt nyertek aránya is ezt a sorrendet tükrözi. Összesen 87172 diák nyert felvételt valamilyen felsőoktatási intézménybe. A felvettek 18,8%-a gazdaságtudományi, 16,0%-a műszaki és 11,0%-a bölcsészettudományi

képzést kezdett el a következő évtől. A tényleges adatok alapján 57040 diák került be államilag támogatott képzésre, ami azt jelenti, hogy a felvettek több mint 65,4%-a. A gazdaságtudományi területre felvettek 44,3%-a, a műszaki területre felvettek 83,6%-a és a bölcsészettudományi területre felvettek 64,4%-a ösztöndíjas formában kezdhette meg tanulmányait. Ezek mind azt igazolják, hogy a 2011-es év a lehetőségek tárháza volt a felvételiző diákok számára, hiszen mind a férőhelyek száma, mind az államilag támogatott képzésre való bekerülés aránya magas volt. Ők tehát valóban megfontoltam, mindent mérlegelve, átgondolva, és nagy esélyekkel indulhattak neki a továbbtanulási felvételi eljárásnak. (Felvi, 2012)

4.1.2 A Jezsuita Gimnázium 2011-es tendenciái

A Fényi Gyula Jezsuita Gimnázium és Kollégium 2011-es évfolyamán összesen 76-an tanultak, köztük 41 lány és 35 fiú. Az első körben 13 főt nem vettek fel. A sikertelen felvételi után 5 lány kezdett el egy OKJ-s képzést, míg a többi 8 tanuló nem folytatta felsőoktatási tanulmányait. Ez utóbbiak 25%-ban fiúk, 75%-ban lányok voltak. Felvételi arányuk 70%-os volt, ami igazán nagy eredményességet jelent.

Az intézmények tekintetében egyszerűen felállítható egy preferáltsági sorrend a diákok körében. Magasan vezet a már korábban is jól teljesítő Miskolci Egyetem, egész pontosan 29%-os az ide felvettek aránya. Köztük 12 fiú és 10 lány található. Másodikként jóval lemaradva érkezik a sorban a Budapesti Műszaki Egyetem, mindössze 14 fővel, míg a harmadik hely már szinte elenyésző számú tanulóval a Debreceni Egyetemet illeti meg – ide 6 fő nyert felvételt. A negyedik helyezést a Semmelweis Egyetemé, 5 fővel, majd sorra következik még kilenc intézmény mind csupán átlagosan 2 diákkal képviseltetve magát.

Hihetetlen pontossággal látszik az országos továbbtanulási tendencia a Jezsuita Gimnázium példáján is. A választott tudományterületeket tekintve azt mondhatjuk, az első helyet a gazdaságtudományi és a műszaki képzés egyező aránnyal vette birtokba. Mindkét helyre 12-12 tanuló nyert felvételt, vagyis az évfolyam 16-16%-a, ami szinte mértani azonossággal megegyezik az országos adatokkal. Sőt, a harmadik helyre bejutó bölcsészettudomány is a magyar átlagnak megfelelő pozícióba került a gimnáziumban, 1 fiú és 6 lány, vagyis 7 fő tanul ez évtől az érintett területen. Ez 9%-ot jelent, ami mindössze 2%-kal kevesebb, mint a magyarországi átlageredmény. A három legfőbb kar mellett még 15 másik jelenik meg a gimnazisták továbbtanulási listáján, köztük kifejezetten jól teljesített az Építőmérnöki Kar, az Állam- és Jogtudományi Kar valamint

az Általános Orvostudományi Kar is. A Jezsuita Gimnázium 2011-es továbbtanulási adatairól tehát azt állíthatjuk, hogy nagymértékben visszaadják az országos adatok által nyújtott képet, tehát az általánosságban megfogalmazott feltevések igazolódni látszanak ebben az esetben is.

4.2 Az újdonságok hatása – a 2012-es év jellemzői

A 2011/2012-es tanév második felére komoly törvényi módosításokat vezettek be a felsőoktatási ösztöndíjrendszert illetően. Ennek egyik legfőbb következménye az lett, hogy a legfelkapottabb karokon, azon belül pedig szinte minden szakon csökkentették az államilag támogatott férőhelyek számát. Az adott évben érettségiző diákokat hirtelen érte a módosítás, és jó páran voltak köztük, akiknek az eddigi tervei és sokéves tanulmányi munkája is egy csapásra értelmetlenné vált. Nem várt változtatásokra volt szükség a döntésüket illetően, miközben alig egy hónapjuk maradt a felvételi jelentkezési lap leadási határidejéig. Bár a későbbiekben a dátumot egy héttel elcsúsztatták, ez nem könnyítette meg a felvételizni vágyók helyzetét.

Akkorra sokan már akár több évig is egy vagy két adott tantárgyat tanultak emelt óraszámban, arra készülve, hogy a hozzájuk kapcsolódó tudományterületen fognak majd felsőfokú képzést és végzettséget szerezni. Ez az egy hónapos időintervallum nem volt elegendő arra, hogy érdemi változtatásokat eszközöljenek, tehát két lehetőséggel számolhattak: vagy maradtak az eredeti tárgyaknál, és más szak után néztek, esetleg anyagi vonzatot vállaltak egy költségtérítéssel járó képzésre való jelentkezéssel, vagy fakultációt váltva rohamléptekben, akár magántanárok segítségével megpróbálták a megfelelő tudásszintet elérni, amire az egyetemi tanulmányaikhoz, vagy magához az érettségihez szükségük volt. Hiszen ez a fakultációs probléma az érettségi tantárgyaik rendszerét is ugyanúgy megzavarta. Azonban, mint minden más hirtelen döntés esetén, itt is fennállt a fő gond: kapkodva, felgyorsítva, kevésbé átgondoltan nem lehet valójában jó utat kijelölni saját magunk számára.

Mindezek mellett az eddigi döntést befolyásoló elemek háttérbe szorultak, az élre a legnehezebben kezelhető tényező ugrott: a pénz. Vagy nagyon össze kellett húzniuk a nadrágszíjat azon családoknak, ahol a diák az áhított szakot kénytelen volt költségtérítéssel járó formában vállalni, vagy ami talán még nehezebb, diákhitel kellett igényelnie a tanulónak, amivel bár időszakosan megoldotta a pénzügyi zavart, diplomája megszerzése és munkába állása után gyakorlatilag egy életre eladósította magát.

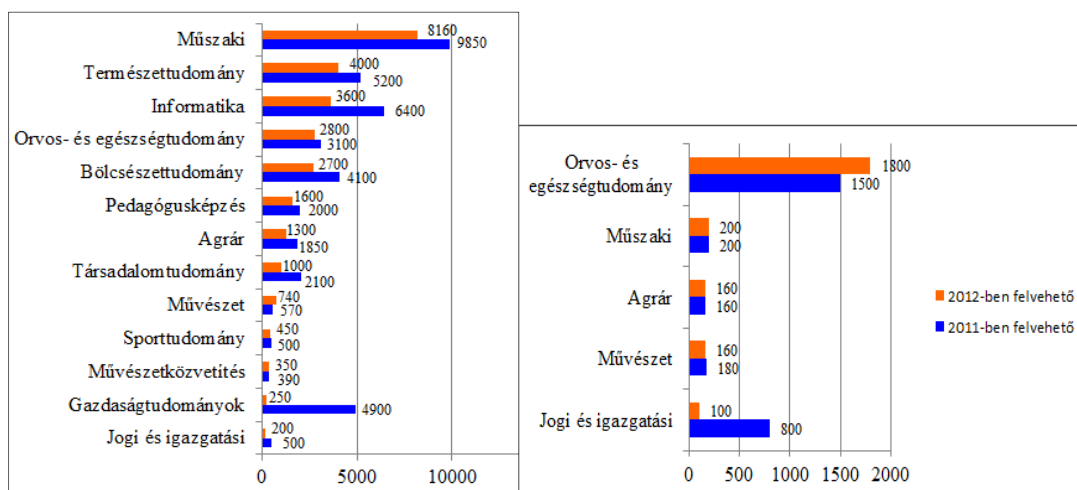
Egy olyan közvetett hatást is észlelhetünk a változásoknak köszönhetően, ami bizonyos szempontból jó, bizonyos szempontból erőteljesen negatív. Révén hogy sok szak alig indult államilag támogatott formában, sokaknak már a kezdetektől a költségtérítéssel kellett kalkulálniuk céljaik eléréséhez. Közülük többen is úgy gondolták, hogy ha már ekkora összeget kell fordítaniuk a képzésre, akkor egy picit több anyagi erőforrást vonnak meg más területekről, és fektetnek a továbbtanulásba, és inkább külföldi főiskolára vagy egyetemre jelentkeznek, ahol a fizetendő összeg hasonló az itthonihoz, az önfenntartás költsége pedig szinte semmivel sem magasabb a magyar átlagnál. Ennek a döntésnek köszönhetően előnyhöz jutottak, hiszen nyelvtudásukat anyanyelvi környezetben fejleszthették, másrészt a munkaerőpiaci értéküket is növeli a tény, hogy külföldön szerezték meg felsőfokú végzettségüket. Negatív hatás inkább az országunk szemszögéből tárható fel, ugyanis ez által a „kivándorlás” által a magyar felsőoktatás - és később a magyar munkaerőpiac is - értékes tudású, jó képességű fiatalokat veszíthet el.

Nem a törvényben előírt férőhelycsökkentés volt az egyetlen változás. A 480 pontos érettségi rendszert 500 pontosra módosították, így a diákok még keményebben kellett, hogy küzdjenek a többletpontokért. A probléma ott kezdődött, hogy a kései váltás miatt nem maradt már idő és lehetőség OKTV-n indulni, nyelvvizsgára felkészülni, vagy emelt szintű érettségikkal és azok rendszerével manipulálni. A felvételi rendszerben a diákok versenyképességének alapja tehát a többletpont lett.

4.2.1 A 2012-ben érettségizettekre országosan vonatkozó tendenciák

Ebben az évben - révén hogy itt történtek a legerőteljesebb módosítások - különösen nagy jelentőséggel bír mind az ösztöndíjas férőhelyek száma, mind az államilag támogatott képzésre felvettek aránya. Ez előbbiről a legfontosabb adat, hogy összesen 25970 ösztöndíjas férőhelyet lehetett megpályázni 2012-ben. Ezen belül 23550 volt alapképzésen, valamint 2420 egységes, osztatlan képzésen meghirdetve a diákok számára. A legjelentősebb változás az előző évekhez képest a helyek száma alapján összeállított rangsor esetében volt megfigyelhető. Immáron a vezető pozícióba a 8160 főre meghirdetett műszaki terület kerül, másodikként követte őt a természettudományi terület 4000 fővel, majd az informatika képzés területe 3600 fővel. Negyedikként jelent meg az orvos- és egészségtudományi terület 2800 fővel, míg az ötödik a korábban jóval nagyobb számnak örvendő bölcsészettudomány lett a maga 2700 főjével.

A következő két diagram pontosan szemlélteti a férőhelyszám csökkenésének mértékét a 2011-es évről a 2012-es évre nézve, külön vizsgálva az alapképzéseket és az egységes, osztatlan képzéseket.

6. ábra: Alapképzésre, illetve egységes, osztatlan képzésre felvehető hallgatók létszáma

Forrás: www.felvi.hu (MTVA Sajtó- és Fotóarchívum/MTI)

Láthatjuk rajta, hogy a legdrasztikusabb változás a gazdaságtudományok területét érintette, ahol a létszám 4900-ról 250-re csökkent, valamint a jogi és igazgatási szférát, ahol egy 700-as csökkenés volt jellemző, a korábbi 800 helyett ugyanis csupán 100 fő nyerhetett felvételt államilag támogatottként erre a tudományterületre. Szintén jelentős „leépítés” volt megfigyelhető az informatika, a bölcsészettudomány és a társadalomtudomány területén is, bár ez a létszámesés messze nem közelítette meg a korábban említett két területen tapasztalt változások mértékét. (Eduline, 2012)

A másik vizsgálatot igénylő kérdés a felvételi arányokhoz kötődik. A magyar diákok közül 154441 fő jelentkezett felsőoktatási képzésre. Legtöbben a műszaki területre pályáztak, összesen 22114 fő. A jelentkezők száma alapján a második helyre a gazdaságtudományi terület lépett 20922 fővel, harmadik helyre pedig a bölcsészettudományi képzési terület 19928 fővel. 2011-hez viszonyítva azt mondhatjuk, hogy a jelentkezők száma 42145 fővel lecsökkent, a sorrend pedig annyiban módosult, hogy a műszaki képzés átvette a vezetést a gazdaságtudományi képzést megelőzve. Ez utóbbira 13250 diákkal kevesebben jelentkeztek egyik évről a másikra, míg a műszaki képzésekre csupán 3034-gyel adták be kevesebben a jelentkezési lapot, mint 2011-ben. A jelentkezést benyújtó hallgatók közül 74479 fő sikeresen bejutott valamilyen szakra. A

diákok 17,5%-a műszaki, 16,9%-a gazdaságtudományi, míg 11,4%-a bölcsészettudományi területhez tartozó szakra nyert felvételt. Kiemelkedően fontos adat, hogy államilag támogatott helyre 47560 hallgató került be, vagyis 9480-nal kevesebben, mint az előző évben. pontosítva azt mondhatjuk, hogy a felvételt nyert hallgatók 63,9%-a kap állami ösztöndíjat. Az előző évihez képest óriási változás tapasztalható az egyes képzési területek arányszámait tekintve. A műszaki területen a felvettek 91,9%-a, a bölcsészettudományi területen a felvettek 58,2%-a, míg a gazdaságtudományi területen a felvettek mindössze 18,4%-a részesül állami támogatásban. 2011-hez képest az utóbbi két területen a támogatottak aránya drasztikusan lecsökkent, míg az első helyen álló műszaki képzéseken jóval megnövekedett. Azt mondhatjuk tehát, hogy a törvény által előírt szabályozás elérte a célját. (Felvi, 2012)

4.2.2 A Jezsuita Gimnázium diákjainak választása 2012-ben

A Fényi Gyula Jezsuita Gimnázium és Kollégium 2012-es végzős évfolyamán 80 diák tanult, pontosítva 33 lány és 47 fiú. Az első körben, 2012-ben összesen 8 embert nem vettek fel (7 fiú, 1 lány). A fiúk 12,8%-át, míg a lányoknak csupán 3%-át nem vették fel valamely felsőoktatási intézménybe, azt mondhatjuk tehát, hogy a lányok sikeresebben zárták a felvételit, mint a fiúk. A fel nem vettek közül mindössze 1 fiú ment OKJ-s képzésre. A gimnázium felvételi arány 90%-os volt, ami messze túlszárnyalja más magyar intézmények teljesítményét.

A diákok választása az intézményeket illetően jóval szélesebb körű volt, mint az ezt megelőző években. 16 felsőoktatási intézményben folytatta tanulmányait az évfolyam, nagy szóródási arányokat mutatva. Az első helyet ismételten a Miskolci Egyetem foglalta el, a diákok 17,5%-a jelenleg is ezen egyetemen tanul, köztük 7 fiú és 7 lány. Az előkelő második hely kevés lemaradással a Pázmány Péter Katolikus Egyetemé, 13 felvett jezsuita diákkal a hallgatói közt. Harmadikként áll a listán a Budapesti Corvinus Egyetem, ahová 4 fiú és 4 lány nyert felvételt, összesen tehát a diákok 10%-a. A negyedik hely a Budapesti Műszaki Egyetemé, ahová a fiúk jelentkezési aránya jóval magasabb volt, itt 7 tanuló folytatta tanulmányait, míg a rangsorban az ötödik helyet a korábban kiemelkedőbben teljesítő Debreceni Egyetem foglalta el mindösszesen 6 jezsuita diákkal a felvettek közt. Az intézmények listáján továbbá olyanok jelentek meg, mint a Zsigmond Károly Főiskola, az Óbudai Egyetem, a Semmelweis Egyetem, az ELTE, a Nemzeti Közsolgálati Egyetem, az Eszterházy Károly Főiskola, a Nyíregyházi Főiskola, a Károli Gáspár Református Egyetem és a Szent István Egyetem. Ebből is

látszik, hogy a 2012-es végzős diákok sokkal szélesebb körben próbáltak keresgélni az intézmények között, annak érdekében, hogy a „szigorítások” ellenére is meg tudják találni a nekik legmegfelelőbb képzést.

A végzősök által választott képzési területek rangsora ebben az évben eltér az országos átlagtól. Legtöbbször a bölcsészettudományi képzések felé fordultak, összesen 17 fő, ami a legkiemelkedőbb szám 2012-ben. 3 fiú és 14 lány került be valamilyen bölcsészeti szakra. A második legsikeresebben teljesítő terület a műszaki lett, ide 11 fiú nyert felvételt. Mindössze a harmadik helyre volt elegendő a Gazdaságtudományi Kar számára az ide jelentkező 10 fő, ahol a nemek megoszlása 50-50% volt. Említésre méltó még a negyedik helyet elfoglaló Általános Orvostudományi Kar, ahová 6 diákot vettek fel, szintén 50-50%-os nemenkénti megoszlással. A többi végzős hasonlóan széles körben választott szakot, mint intézményt. Összesen 22 különböző kar került megjelölésre, köztük jó pár olyan, amik az előző években egyetlen alkalommal sem tűntek fel. Ezen karokon a diákok közül általában 1-2 fő jelent meg, mint felvételt nyert hallgató, ebből adódik a magas szintű szórás. Ilyen karok például a Gyermeknevelési és Felnőttképzési Kar, a Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar, a Kertészettudományi Kar, a Mezőgazdaság- és Környezettudományi Kar, a Comenius Tanítóképző Kar és a Bánki Donát Gépész és Biztonságtechnikai Mérnöki Kar. Azt láthatjuk tehát, hogy a férőhelyek keretszámainak csökkentése, valamint a költségtérítés, mint tényező magasabb szintű megjelenése a felvételi rendszerben arra ösztönözte a gimnázium hallgatóit, hogy gyorsan, nagymértékű változtatásokat hajtsanak végre a terveiken. Olyan intézmények valamint szakok után kellett nézniük, ahol az anyagi támogatás megszerzése lehetséges, miközben az általuk eddig elsajátított ismeretek hasznosíthatók, és a jövőben tanultak közel állnak érdeklődési körükhöz. Az adatok tehát azt igazolják, hogy az általunk korábban megfogalmazott általános feltételezések a vizsgált gimnázium esetében is beigazolódtak.

4.3 Feltételezéseink a 2013-as év továbbtanulási döntéseiről

Az idei év végzős tanulói számára a felvételi jelentkezés már kevésbé nehézkes és megterhelő, mint amilyen az őket megelőző évfolyam számára volt. A jelenlegi 12. osztályos diákok egyik legfőbb fegyvere elődeikhez képest az idő. Mint azt korábban említettük, a 2012-ben végzettek nagy gondja volt, hogy rögtönzött, hirtelen döntésekre volt szükség, nem áll a rendelkezésükre elegendő idő a megfontoláshoz, változtatáshoz. Ez csupán stresszes helyzetbe hozta őket, megnehezítette ennek a fontos lépésnek a megtételét. Az idei évben azonban a diákok tanulhatnak elődeik hibáiból, problémáiból vagy esetleges kudarcaiból, továbbá több mint egy év áll a rendelkezésükre abban, hogy

tájékozódjanak a munkaerőpiacon, a felvételi rendszerben, az egyes intézményekben, megfontolják választásukat, és egyensúlyi döntést hozzanak, vagyis ugyanolyan mértékben dominálhat esetükben az érzelmi és a racionális, ésszerű érvek rendszere.

Másik nagy előnyük a 2013-as érettségizőknek a fakultációk illetve az érettségi tárgyak esetében jelentkezik. Látva, hogy milyen változásokkal kell szembe nézniük, könnyen, és még időben módosíthatnak az emelt óraszámban tanult tárgyaikon, elősegítve ezzel a felvételi pontjaik gyarapodását, és a későbbi tanulmányaikhoz szükséges ismeretanyag megalapozását is. Továbbá ezeknek megfelelően tudják kiválasztani, melyik tantárgyakból szeretnének érettségi vizsgát tenni, lehetőségük van arra, hogy akár egy „új” tárgyra felkészüljenek, vagy valamelyikből emelt szintű tudásmennyiségre tegyenek szert ez idő alatt.

Ehhez hasonlóan a felvételi pontjaik számának növelése is könnyebbé válik. Egyfelől mások tapasztalatait összegyűjtve megismerkedhetnek az 500 pontos rendszerrel, ami 2012-ről 2013-ra csupán minimális szinten változik. Másfelől pedig a többletpontok megszerzése is „leegyszerűsödik” a számukra, hiszen indulhatnak tanulmányi versenyeken, sportversenyeken, vagy felkészülhetnek egy nyelvvizsgára - ami természetesen mind a rendelkezésre álló idő függvénye -, elősegítve ezzel bejutási esélyeik növekedését a felsőoktatásba.

Hasonlóképp, mint elődeiknek, nekik is megadatik a lehetőség, hogy külföldi tanulmányokat vállaljanak. Az idei év végzős diákjai azonban előrébb járnak, mint az őket megelőzők, hiszen az anyagiakkal való kalkuláció, a családdal való egyeztetés, a megfelelő intézmény és képzés kiválasztása mind időigényes – ami nekik megadatik.

Mindezek mellett nekik is számolniuk kell azzal, hogy további szabályozásokat, létszámcsökkentéseket kívánnak bevonni a felsőoktatásba 2013-tól. „... jogász- és közgazdászképzésekben jövőre már valószínűleg egyáltalán nem lesz ösztöndíjas hely, hiszen ezek a szakok a felvételi adatok alapján a piacról is képesek eltartani magukat. Ugyanakkor a műszaki és természettudományos képzések keretszámainak meghatározásakor további egyeztetésekre lesz szükség...”⁵

Összefoglalva azt mondhatjuk, hogy bár januártól várhatók még módosítások a rendszerben, az idei végzősök döntéshozatala mégis egyszerűbb, jobban átgondolható és megtervezhető, mint elődeiké volt.

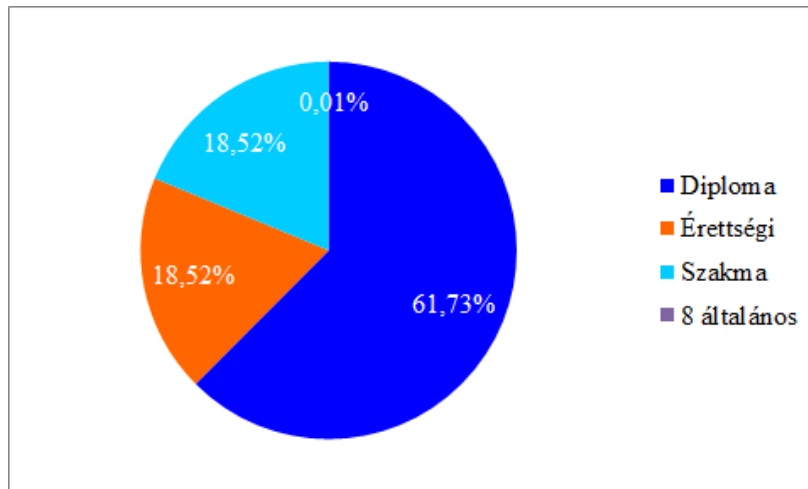
⁵ Eduline, MTI: Rosszul járnak a felvételizők, tovább csökkentik a keretszámokat 2013-ban (2012)

4.4 Primer kutatásunk elemzése

Annak érdekében, hogy jobban megismerhessük a miskolci Fényi Gyula Jezsuita Gimnázium és Kollégium diákjainak motivációit, primer kutatást végeztünk az iskola két végzős osztályának tanulói közt. A kérdések összeállításánál arra törekedtünk, hogy minél szélesebb körben fel tudjuk mérni a válaszok alapján az évfolyam továbbtanulási terveit, külön figyelmet szenteltünk azon kérdéskörnek, mely a társadalmi mobilitás vizsgálatához volt elengedhetetlenül fontos, illetve amely a döntésüket befolyásoló tényezők súlyát hivatott meghatározni. Továbbá kiemelten kíváncsiak voltunk az anyagiak, így a költségtérítés hatására is. Ebben nagy segítségünkre voltak az általunk felvázolt lehetséges szituációk, amelyekben a diákoknak dönteniük kellett, hogyan cselekednének. Többek között a felsőoktatásra történő tudatos készülődésüket is vizsgáltuk a kérdésekkel, valamint azt, hogy a munkaerőpiaci jellemzőkkel milyen mértékben vannak tisztában, mennyire jártak utána a szükséges információknak a döntésük meghozatala előtt. Primer kutatásunk fő hipotézise az volt, hogy a 2013-as évfolyam döntésében a motiváció erőteljesen a támogatottság irányába tolódik el. A két osztályból összesen negyvennyolc tizenhét és tizennyolc év közötti diák vett részt a kérdőív kitöltésében, huszonhárom lány és huszonöt fiú.

4.4.1 A társadalmi mobilitásról alkotott kép

Első ízben az érintetteket szüleik iskolai végzettségéről kérdeztük. Az édesapákat tekintve több mint 62%-uknak valamilyen felsőoktatási intézményben szerzett diplomája van, és ez a magas arány az édesanyák végzettségére is jellemző, az ő esetükben több mint 2/3-uk rendelkezik diplomával. A szakmai végzettség száma az édesapáknál nagyobb, 1/5-ük polcán áll ilyen fajta oklevél, míg a nőknél ez az arány csak 13%. Az érettségi bizonyítványok száma szinte azonos a két szülőnél, átlagosan 16% és a 48 megkérdezett közül csupán egynek az édesanyja rendelkezik nyolc osztályos általános iskolai végzettséggel. Az adatokat összesítve a következő táblázat szemlélteti:

7. ábra: A szülők végzettsége

Forrás: Saját szerkesztés a primer felmérés adatai alapján

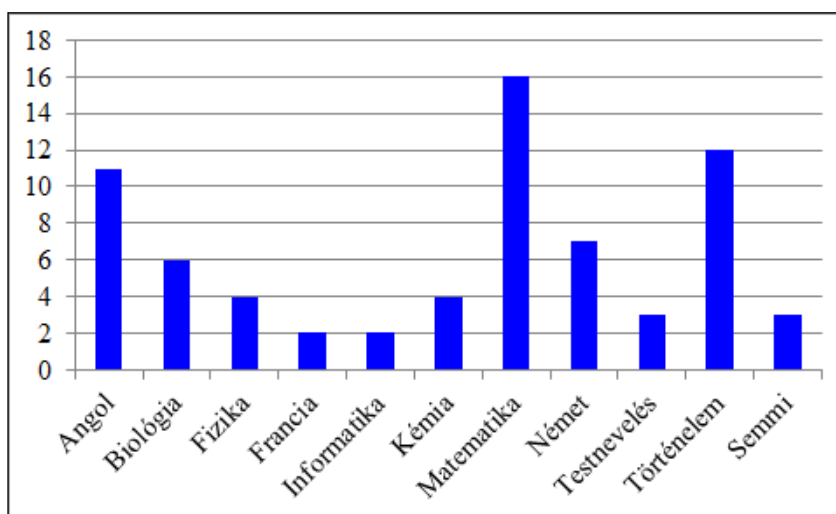
A kérdőív segítségével szeretnénk volna egy általános képet felvázolni a társadalmi mobilitásról is. A diákok válaszaiból kiderült, hogy a hazai lakosságot a nyílt társadalom jellemzi, hiszen a megkérdezettek 64%-ánál nem egyezik a szülei foglalkozásának területe az általuk a jövőben tanulni kívánt képzési területtel. A harminckilenc válaszadó közül tizennégy tanuló esetében (36%) fedeztünk fel hasonlóságot a diák képzési területek iránti érdeklődése és valamely szülő foglalkozásának területe között.

4.4.2 Az előtanulmányok és az érettségi vizsga jellemzői

A továbbiakban arról ejtenénk pár szót, hogy a végzős diákok tudatosan választanak-e fakultációt gimnáziumi tanulmányaik során, vagyis hogy a magasabb óraszámban tanult tantárgy várhatóan felvételi tantárgy lesz-e a választott szakra a jelentkezéskor megjelölt felsőoktatási intézményben. A vizsgálat során kiderült, hogy a megkérdezettek döntő többsége, majdnem 90%-a tudatosan választott fakultációt, mert az érintett tantárgyból emelt szinten kíván érettségizni, illetve az felvételi tantárgy lesz a megjelölni kívánt szakon.

Annak az aránya, hogy a tanuló a magasabb óraszámban tanult tantárgyból emelt szintű érettségi vizsgát szándékozik-e tenni, még magasabb (91,6%), a negyvennyolc diákból negyvennégyen szeretnék a fakultáció során megszerzett többlettudásukat egy emelt szintű vizsgán kamatoztatni.

Az emelt szintű érettségi vizsga nagyon népszerű a Jezsuita Gimnázium végzős tanulói körében, hiszen a negyvennyolc diákból mindösszesen csak három diák kívánja kizárólag közép szinten bizonyítani tudását. Az alábbi táblázatból leolvashatjuk, hogy a legtöbb voksot a matematika érte el, ebből tizenhatan fognak nehezebb dolgozatot megírni a tavaszi vizsgaidőszakban. Ezt követi a történelem és az angol (12, illetve 11 vizsga), majd kissé lemaradva a német (7), a biológia (6), a kémia és a fizika (4-4) következik. A diákok továbbá testnevelésből, informatikából, és franciából próbálnak szerencsét magasabb szinten.

8. ábra: Az emelt szintű érettségi vizsgák megoszlása tantárgyanként

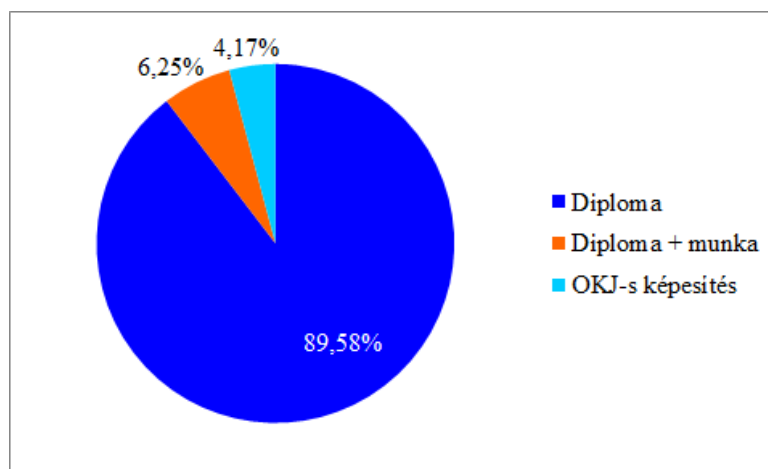
Forrás: Saját szerkesztés a primer felmérés adatai alapján

A kérdőívben külön kitértünk arra is, hogy a megkérdezettek közül volt-e olyan, aki valamilyen okból kifolyólag fakultációt váltott gimnáziumi éve során, és ha igen, akkor ennek mi volt a konkrét oka. Azt az eredményt kaptuk, hogy több mint 80%-uk nem változtatott korábbi döntésén. A negyvennyolc résztvevőből csak kilencen gondolták meg magukat, s ebből hat azért, mert korábban olyan szakra szeretett volna jelentkezni, amelyből 2013-ban már csak költségterítéses képzés indul, így az államilag támogatott férőhelyek csökkentése döntésének megváltozását eredményezte. A maradék három tanuló viszont az adott tantárgyat az érettségi vizsgával hozta kapcsolatba: ők nem kívánnak a jövőben emelt szintű érettségi vizsgát tenni az érintett tárgyból, így leadták azt.

4.4.3 Továbbtanulási tendenciák

Információt szerettünk volna még kapni a fiatalok továbbtanulási terveiről, tájékozottságáról is. A kérdések által arra szerettünk volna választ kapni, hogy a szülők iskolai végzettsége mennyire befolyásolja a gyermeket abban, hogy ő maga milyen iskolai végzettséggel szeretne rendelkezni. Következtetésként levonhatjuk, hogy a szülők végzettsége nem bír nagy hatással a gyermek döntésére, hiszen a negyvennyolc diákból negyvenhárman (90%) akarnak valamilyen felsőoktatási intézményben diplomát szerezni, pedig a szülők esetében csak 60-65%-nak sikerült ugyanez. Ami a legjobban befolyásolja a gyermekek továbbtanulási döntéseit az sokkal inkább a divat. Itt arra kell gondolni, hogy szüleink idejében még sokkal kevésbé voltak népszerűek a különböző főiskolák, egyetemek, mint manapság, s ezt hűen tükrözik az arányok is.

A további szándékokat tekintve három résztvevő állandó munkahely mellett szeretné elvégezni a felsőfokú tanulmányait, vagyis levelező vagy esti tagozaton, s mindössze ketten nem kívánnak egyetemre vagy főiskolára menni. Ők valamilyen OKJ-s képesítést szeretnének szerezni. Csak munkába állni, illetve se dolgozni, se tanulni senki sem szeretne. Az előbb említetteket az alábbi diagram mutatja:

9. ábra: A megszerezni kívánt iskolai végzettségek eloszlása

Forrás: Saját szerkesztés a primer felmérés adatai alapján

Arról is gyűjtöttünk adatokat, hogy a megkérdezettek gondoltak-e már arra, hogy esetleg a későbbiekben valamely szakon másoddiplomát is kívánnak szerezni. Megtudtuk, hogy jelenlegi állás szerint hét főnek szándékában áll növelni esélyeit a munkaerőpiacon

egy második felsőfokú képesítéssel, az elképzelt szakoknak pedig - egyenlő arányban - a gazdaságtudományi, gépészmérnöki és bölcsészettudományi karokat nevezték meg.

Az alapos felkészültségre és az előretervezésre gondolván megkérdeztük a végzősöket, hogy mikor gondoltak először a pályaválasztásra, illetve a továbbtanulásra. A válaszokból kiderült, hogy több mint a fele (54,4%) előrelátóan és a jövőjét alaposan megtervezve már az általános iskola utolsó évében figyelembe vette a jövőben elképzelt felsőfokú képzéshez szükséges tantárgyakat, illetve a felsőoktatási intézménybe való bejutás nehézségét, és eszerint választott középiskolát, valamint fakultációs tantárgyat a gimnázium első évében. Szintén elég magas százalékban, pontosabban 41,3% a továbbtanulási terveire csak a gimnázium elején gondolt, míg azoknak a száma, akik ezt a mérlegelést az utolsó pillanatra hagyták, csupán kettő.

Az előrelátást tekintve még tovább merészkedtünk és információt gyűjtöttünk arról is, hogy a felsőoktatási jelentkezési lap beadása előtt tájékozódna-e arról, hogy jelenleg milyenek a magyarországi munkaerőpiaci igények, milyen végzettségű diplomásokra van szükség manapság. A válaszok nagyon biztatóak: a tanulók 93,75%-a ismereteket szerez vagy szerzett ebben a témában, mielőtt meghozná ezt az életét nagyban befolyásoló döntést.

4.4.4 Felvételi jelentkezési tervek, szándékok

Kíváncsiak voltunk, hogy a jelenlegi elhatározások szerint és a jelenlegi felsőoktatási tanulmányokkal kapcsolatos információk birtokában milyen sorrendben, milyen intézményeket, karokat, illetve szakokat kívánnak majd megjelölni a végzős évfolyam diákjai a 2013 februárjában beadásra szánt felsőoktatási jelentkezési lapon.

Az intézmények között toronymagasan a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem vezet, ebbe a tanintézetbe kilenc diák kívánja beadni jelentkezését, mindegyik esetben az első helyen. A Fényi Gyula Jezsuita Gimnáziumból elballagó diákok közül a második legtöbb jelentkezési lapot várhatóan begyűjtő egyetem a helyi Miskolci Egyetem hét jelöléssel, a harmadik pedig az Eötvös Loránd Tudományegyetem öt jelöléssel. A dobogóról elsőként lecsúszva holtversenyben a Semmelweis Ignác Orvostudományi Egyetem és a Debreceni Egyetem szerezte meg a negyedik legtöbb jelentkezést 4-4 fővel számolva. Az első ötbe még a Nemzeti Közszolgálati Egyetem került be 3 jelentkezéssel. A többi megjelölni kívánt iskola között szerepelt még a Budapesti Gazdasági Főiskola, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, a Pannon Egyetem, a Magyar Képzőművészeti

Egyetem és a Rendőrtiszti Főiskola. Külföldi intézménybe mindösszesen egy tanuló kíván menni, mégpedig Ausztriába.

A különböző intézmények karai közül kettő emelkedik ki szembetűnően a sokaságból. Első helyen tíz jelöléssel a Gépészmérnöki és Informatikai Kar áll, köszönhetően az államilag támogatott férőhelyek magas számának. Ezt szorosan követi nyolc jelöléssel a Bölcsészettudományi Kar, s ezután már igencsak lemaradva jön a Gazdaságtudományi-, az Általános Orvostudományi- és a Hadtudományi és Honvédtisztképző kar 3-3 jelöléssel. A negyedik pozíción 2-2 jelöléssel is több kar osztozkodik: a Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Kar és a Fogorvostudományi Kar. Szintén megjelölték még az Állam- és Jogtudományi-, az Építészmérnöki-, a Testnevelési és Sporttudományi-, a Földtudományi-, és a Közlekedésmérnöki Karokat.

A különböző szakok között már egyiknek sincs ekkora dominanciája. A legtöbb – három – jelölést az általános orvosi szak és a gépészmérnöki szak gyűjtötte be. Ketten szándékoznak jelentkezni a turizmus-vendéglátás, anglisztika, pszichológia, valamint a had- és biztonságtechnikai szakokra. A további megjelölt szakok: a pénzügy-számvitel, a nemzetközi gazdálkodás, a szlavisztika, a kulturális antropológia, a keleti nyelvek és kultúrák, a történelem, a mérnök-informatikus, a tervezőgrafikus, a műszaki menedzser, az ipari formatervező, a mechatronikai mérnök, a logisztikai mérnök, az energetikai mérnök, a testnevelő-edző, az ének, az építészmérnök, a földmérnök, a bűnüldözési és katonai vezető szak.

Mindez azt igazolja, hogy a diákok továbbtanulási motivációja valóban az állami támogatással rendelkező karok illetve szakok irányába tolódik el ebben a tanévben.

4.4.5 A továbbtanulási döntést befolyásoló tényezők

A továbbtanulást számtalan tényező befolyásolhatja, amiért a fontos döntés előtt állók igen bonyolult és összetett helyzetbe kerülnek. Ennek ellenére mégis mindenki elvárja tőlük, hogy a lehető legésszerűbb megoldást hozzák. Kérdőívünkben összegyűjtöttük a legfontosabb befolyásoló tényezőket és megkérdeztük, melyiknek mekkora hatása van a döntéshozatalkor.

A tanulók 87,5%-ának nagyon fontos a család, a rokonság, a barátok, az ismerősök véleménye, hiszen a közvetlen környezetüket alkotó emberek nagymértékben meghatározzák mind az illető érdeklődési körét, mind a fennálló lehetőségeit. A család fontosságánál maradva kiderült, hogy a többséget (77%) nem fűti annyira a vágy, hogy

önállósodjon, hogy kirepüljön a családi fészekből, csak ezért nem választanának vidéki egyetemet, főiskolát.

A kérdőívben a társadalmi mobilitás kérdésére is kitértünk. Eredményként azt kaptuk, hogy a régi időkkel ellentétben, amikor a fiúgyermeknek mondhatni kötelező volt azt a szakmát űznie, amit az édesapja is űzött, a mai fiatalság háromnegyedét szinte semennyire sem befolyásolja a szülők iskolai végzettsége. Ez a társadalmi mobilitás szempontjából a nyílt társadalmat igazolja. Ma már sokkal inkább az „egyetemre, főiskolára járás divatja”, valamint a társadalom, mások véleménye, tapasztalata mind magáról a továbbtanulásról, mind a választott intézményről az, ami előtérbe került a szülők végzettségével szemben.

A válaszadók 77%-át kismértékben befolyásolja a választott intézmény földrajzi elhelyezkedése: ha például egy miskolci diák mindenképpen egy neves pesti egyetemre akar menni, akkor vállalni fogja a hosszú utazás fáradalmait, a családtól való távollétet ennek érdekében. Viszont az önellátás költségének hatása - lakhelytől távoli intézmény esetén – már egy közepes szintet ér el a diákok körében.

Jelentős befolyással bírnak az alaptanulmányok, fakultációk is a kar, szak kiválasztásakor, pontosabban 87,5% kiemelt figyelmet szentel ennek a döntés meghozatalakor. Hiszen aki például történelmet tanult emelt szinten a középiskolában, nem fog orvosi karra jelentkezni a végzés évében, mivel nincs ahhoz megfelelő alaptudása.

A 2012-es felsőoktatási törvényváltoztatások következtében jelentősen megnőtt annak a befolyása, hogy a választott szak államilag támogatott vagy költségtérítéssel. A válaszadók 85%-ánál ez a tényező az első helyek egyikén áll. De ha már önköltséges képzésben vesz részt valaki, az sem mindegy, hogy mekkora a tandíj összege. 70%-uknál ez is egy mérvado szempont, hiszen nem sok magyar család engedhet meg magának háromszázévezres tandíjat.

A nyelvvizsga, mint elvárás a választott szakon, egy-két évtizede erősebben befolyásolta a továbbtanulást, ám a mostani végzős évfolyamnak már kevésbé okoz gondot az, hogy megszerezze a szükséges mennyiségű és szintű nyelvvizsgát a diplomához. Konkrétan négyszer annyi tanuló van, akinek ez egyáltalán nem jelent problémát, (mert esetleg már most megvan a megfelelő számú és típusú nyelvvizsgája vagy a közeljövőben tervezi megszerezni azt), mint azok, akiknek eléggé meghatározó tényezőnek számít ez a terület. Továbbá, a nyelvtudásnál maradva, abban az esetben, ha valaki külföldön képzei el a jövőjét – életét, munkáját –, sokat számít, ha már felsőfokú

tanulmányai során is lehetősége adódik külföldön eltölteni néhány félévet, így a diákok négyötöde ebből a szemszögből is megvizsgálja a választott intézményt.

Az államilag támogatott képzésekben részesülőknek nagy motivációt jelent (a jobb tanulmányi átlag elérésében is) az ösztöndíj mértéke, ezért ezt a szempontot is a megkérdezettek háromnegyede figyelembe veszi a döntéshozatalkor. Másrészt, azoknak a diákoknak, akik a BSc diploma megszerzése után MSc képzésre is kívánnak jelentkezni, 97%-a előnybe helyezi azokat az intézményeket, ahol a választott szaktól indul MSc képzés is, és nem kell másik egyetemre/főiskolára átmenni.

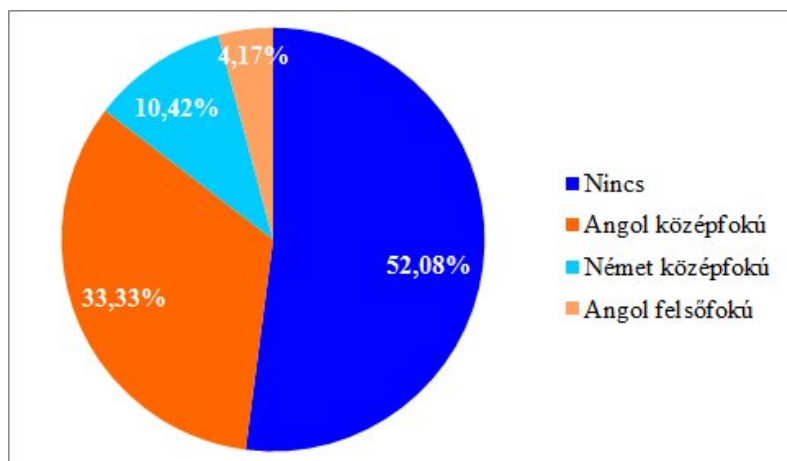
Jelentős befolyással bír még a felsőfokú intézmény hírneve, színvonala, erőssége is. A kérdőív kitöltésében résztvevők 85%-a ugyanazon szakot egy erősebb iskolában fogja megjelölni először a jelentkezési lapján, és csak utána írja be, ha egyáltalán beírja, ugyanazt a szakot egy gyengébb intézményben. Emellett fontos megemlíteni, hogy a negyvennyolc tanuló közül negyvenegynek (86%) igen meghatározó a választott intézményben folyó változatos és tartalmas diákélet, vagyis a különböző rendezvények, diáktársaságok, utazási lehetőségek, stb.

Amennyiben a tanulók előrelátóan döntenek, azt is figyelembe veszik, hogy az általuk választott szak (szakma) mennyire elismert, illetve milyen az anyagi megbecsülése, vagyis ha a szakterületüknek megfelelő álláshoz jutnak, milyen fizetésre számíthatnak. Ez a válaszadók közel 96%-ánál mérvado tényező.

4.4.6 A nyelvtudást érintő kérdések

Manapság már szinte esélye sincs annak a munkaerőpiacon, aki nem rendelkezik valamilyen nyelvvizsgálattal, sőt, már a felsőoktatási intézményekbe való bejutást is erősen hátráltatja a nyelvvizsga hiánya. Éppen ezért a mostani végzős évfolyam diákjainál a nyelvvizsgák számáról, illetve szintjéről is érdeklődtünk kérdőívünkben.

A negyvennyolc vizsgált alany összesen huszonhárom darab nyelvvizsgálattal rendelkezik angol, valamint német nyelvből. Angol nyelvből középszintű komplex típusú nyelvvizsgálata tizenhat embernek van, német nyelvből ez a szám már kevesebb, szám szerint öt. A felsőfokú nyelvvizsga aránya már jóval csekélyebb, mindösszesen két tanuló szerzett angol nyelvből magasabb szintű vizsgát. Huszonöt diák viszont semmilyen szintű vagy típusú nyelvvizsgálattal sem rendelkezik, vagyis manapság a középiskolások körében több olyan tanuló van, aki még nem veselkedett neki ennek a kihívásnak. A következő kördiagramból leolvashatóak a pontos arányok:

10. ábra: A nyelvvizsgák aránya nyelvenként és szintenként

Forrás: Saját szerkesztés a primer felmérés adatai alapján

Ám a diákok jelenlegi tervei nagyon biztató jövőt mutatnak, hiszen válaszaikból kiderült, hogy 87,5%-uk még szeretne valamilyen nyelvvizsgát szerezni a közeli vagy távoli jövőben. A célnyelvek között az angol, a német, a francia, és a spanyol szerepel, közép vagy emelt szinten egyaránt. További nyelvvizsgaszerezési terve jelenleg csak hat diáknak nincs a negyvennyolcból.

A nyelvvizsga megszerzését az is elősegítheti, ha a hallgatók idegen nyelven vesznek fel tantárgyakat, amennyiben erre lehetőségük nyílik a felsőoktatási intézményben. A megkérdezetteknek több mint kétharmada, 68,75%-a szeretne idegen nyelven is hallgatni tárgyakat, s csak tizenöten nem kívánnak élni ezzel a lehetőséggel akkor sem, ha elérhető lenne az idegen nyelvű oktatás.

4.4.7 Külföldi tanulmányi és munkavállalási tervek

2012-ben az Európai Unió kedvező törvényeinek köszönhetően a tagországok között már viszonylag szabadon áramolhat a munkaerő. Magyarországon sokak szerint nagyobb eséllyel lehet külföldön állást találni, ráadásul a magasabb fizetésre is ott lehet inkább számítani, így sokak véleménye szerint megéri külföldi munka után nézni. De nem csak a dolgozók szerezhetnek pozitív tapasztalatokat egy valamilyen okból kifolyólag hosszabb külföldön töltött időszak jóvoltából, hanem a középfokú vagy felsőfokú oktatásban résztvevő fiatalok is.

Adatokat kívántunk gyűjteni a gimnazisták külföldön töltött tanulmányi, továbbá a külföldi munkavállalási, illetve a külföldön való éléssel kapcsolatos szándékaikról is. Eredményként azt kaptuk, hogy a felmérésben résztvevők háromnegyedének tervei közt

szerepel egy vagy több tanulmányi vagy gyakorlati félév külföldön való eltöltése, valamint ugyanilyen arány született arra a kérdésre is, hogy szeretnék-e más országban dolgozni/élni. Az utóbbi kérdéssel kapcsolatban még arra is rákérdeztünk, hogy mely országokat favorizálják a legtöbben ilyen szempontból. A legnépszerűbb országok közé Németország (tizenkét szavazat), az Amerikai Egyesült Államok (tizenegy szavazat), és Anglia (tíz szavazat) tartozik. A szomszédos Ausztriában is elég sokan – heten - kívánnak élni, illetve dolgozni. A megkérdezettek továbbá megemléstettek még Európából Franciaországot és Svájcot, Ázsiából pedig Japánt.

4.4.8 Az anyagi kérdés

Magyarországon bizonyos képzési területeken a túl sok diplomás miatt telítődött a munkaerőpiac, így 2012-ben bevezetésre került néhány új oktatási törvény, melyekkel csökkenteni szerették volna az érintett képzési területeken az államilag támogatott férőhelyek számát. Így sok továbbtanulni kívánó csak költségtérítéses szakokra tudott jelentkezni és bejutni, amely elég sok magyar családnál anyagi problémák felmerülését eredményezte. Épp ezért arról is információt gyűjtöttünk, hogy a diákoknak szándékukban áll-e a középiskola elvégzése után valamilyen formában munkát vállalni.

A válaszadók több mint 80%-a szeretne dolgozni tanulmányai folytatása mellett, majdnem a felük zsebpénz keresése céljából. Körülbelül a harmaduk az önellátásra fordítaná a megkeresett pénzt, ezzel is kevesebb terhet hagyva szüleik vállán (ebbe a kategóriába tartozik az albérlet/kollégium fizetése, ételmezés, utazás, tankönyvek, stb.). Viszonylag kis részük (13%) a család kiadásainak fizetését segítené, továbbá költségtérítéses tanulmány esetében a tandíjat állná egy jól jövedelmező, ugyanakkor a tanulmányok mellett is végezhető munka által. A megkérdezettek közül csupán hat személy nem tervez munkát vállalni felsőfokú tanulmányai mellett jelenlegi állás szerint.

A 2012. február elején bevezetett felsőoktatási törvénymódosítások nagyon kevés gondolkodási időt hagytak a felsőoktatási intézményekbe tavasszal jelentkezők számára, így ők kevésbé megfontolt döntést hozhattak, amennyiben olyan szakra kívántak jelentkezni, ahol jelentősen csökkentették az államilag támogatott férőhelyek számát. Ám azoknak, akik 2013-ban állnak a nagy döntés előtt, már viszonylag több idejük van a gondolkodásra, illetve felkészülésre. Ezért a diákokat megkérdeztük, hogyha olyan intézménybe kívánnak jelentkezni, amelyben az általuk választott szak kizárólag költségtérítéses formában indul, mit tesznek. Több mint 85%-uk más intézménybe jelentkezne az adott szakra, akkor is, ha az nem az otthona közelében van, vagyis vállalná

a más városba költözést az állami támogatás érdekében. Másrészt, ebben az esetben csupán heten jelentkeznének továbbra is az adott intézmény adott szakára, fizetve a tandíjat. Ha viszont az országban egyáltalán nem indul az adott szak államilag támogatott formában, akkor már 46%-uk vállalná az önköltséges képzéssel járó tandíj fizetését és a negyvennyolcból csak huszonhatan jelölnének meg más szakot a jelentkezési lapjukon. Ebből kiderül, hogy tandíj fizetése esetén a többség inkább más intézménybe/városba menne, ha ott nem kell fizetni, ám ha kizárólag költségtérítés esetén tanulhatná azt, amit szeretnének, akkor már sokkal többen választják a fizetős opciót.

A kizárólag költségtérítéses formában induló képzések esetében továbbá arra is kitértünk, hogy a tanulók választanának-e külföldi felsőoktatási intézményt a magyar lehetőségek helyett. 56%-uk igennel válaszolt, amely azt a jelenséget igazolja, hogy a 2012-es felsőoktatási törvénymódosítások fellendítik a külföldi felsőoktatási intézményekbe való jelentkezések számát a korábbi években tapasztaltakhoz képest.

4.4.9 Közvélemény-kutatás

A magyarországi felsőoktatásban az intézmények, illetve karok tekintetében az utóbbi években kialakult rangsor nem sokat változott, bár nem is voltak ezt kiváltható jelentős törvénymódosítások. Megkértük a kérdőív kitöltésében résztvevőket is, hogy saját véleményük alapján rangsorolják a legnépszerűbb intézményeket és karokat. Nem született meglepő végeredmény.

A felsőoktatási intézmények között az első három helyen három budapesti egyetem osztozott, szoros küzdelmet vívva egymással. A Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem harmincegy vokssal az élen végzett, ezt követi az Eötvös Loránd Tudományegyetem huszonnyolc, majd a Budapesti Corvinus Egyetem huszonhét szavazattal. A negyedik helyen a Debreceni Egyetem, utána a Miskolci Egyetem, majd kissé lemaradva a Pázmány Péter Katolikus Egyetem és a Semmelweis Egyetem következik. Kapott még szavazatot a Szegedi Tudományegyetem, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem, valamint a Pécsi Tudományegyetem is.

A karok esetében szintén csekély különbség van az első három helyezett között. A dobogó legfelső fokát a Gépészmérnöki és Informatikai Kar birtokolja harmincegy szavazattal, az ezüstérmet a Gazdaságtudományi Kar szerezte meg (huszonkilenc vokssal), a bronzot pedig az Állam- és Jogtudományi Kar huszonöt szavazattal. A negyedik legnépszerűbbnek az Általános Orvostudományi Kar bizonyult, majd mögötte

már jobban lemaradva a Bölcsészettudományi-, az Építészmérnöki-, a Társadalomtudományi-, illetve a Vegyészmérnöki Kar következik.

Ám a karok népszerűsége nem tükrözi feltétlenül azt, hogy a jelenlegi munkaerőpiacnak mely szakokon végzettekre van szüksége, így sajnos az egyensúly sincs meg a kínált, illetve a keresett végzettségek között. Ebből kifolyólag kíváncsiak voltunk a diákok véleményére is a legkeresettebb szakokkal kapcsolatban. A válaszok szerint az első helyen a különböző mérnöki karok állnak, amelyet az orvosi és a pedagógusi képzések követnek. Továbbá megemlítették még a különböző gazdasági és jogtudományi szakokat, valamint a pszichológusi végzettséget is.

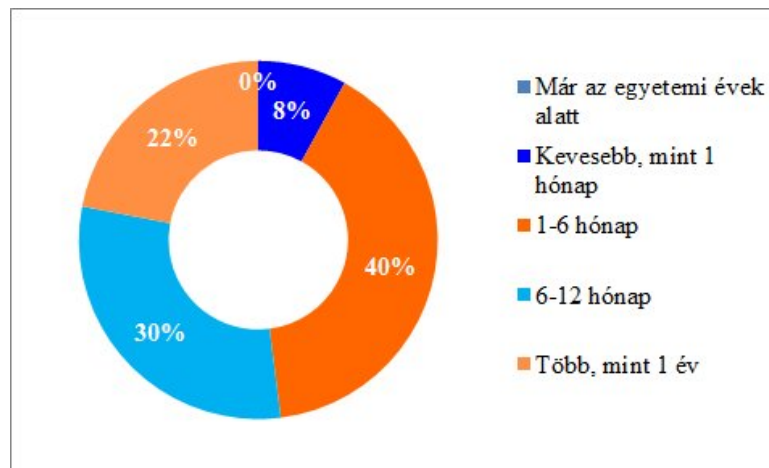
Némely szakoknál jelentős eltérés figyelhető meg a nemek közötti arányok megoszlásában. Eleinte, mivel több férfi tanult felsőfokon, így szinte minden szakon az ő létszámuk volt meghatározóbb, de a későbbiekben néhány szakon átvették a nők a vezetést, sőt, születtek kifejezetten nőkhöz illőek is. Megkértük a válaszadókat, hogy soroljanak fel általuk „női”, illetve „férfi” beállítottságúnak vélt karokat, szakokat, szakmákat. Több olyan is volt közöttük, amelyet mindkét helyre beírtak. A nőiek közé sorolták a jogász, gazdasz, dietetikus, orvos, pedagógus, pszichológus, ápoló, bölcsész, gyógytornász, óvónő és társadalomtudományi képzéseket. A „férfi” karok közé pedig a különböző mérnöki (bányász, építész), gazdasz, pedagógus, katonai, jogász, orvos, informatikai, és politológiai képzések kerültek.

4.4.10 Munkaerőpiaci feltételezések

Manapság Magyarországon senkinek sem könnyű munkát találni, még akkor sem, ha esetleg az illetőnek (egy vagy több) diplomája, nyelvvizsgálója van. Talán a pályakezdőknek még nehezebb dolga van, mint azoknak, akik már régebben kerültek be a munkaerőpiac körforgásába. Ez a tudat egy kicsit elkedvetlenítheti a továbbtanulni vágyókat, bár felsőfokú végzettség nélkül még ennyire sem jutnának.

Megkérdeztük a Jezsuita Gimnázium tanulóit, véleményük szerint milyen hamar talál munkát egy friss diplomás ma Magyarországon. Az alábbi táblázatból kiderül, hogy senki sem számít arra, hogy már egyetemi éve alatt munkát talál, ám 8% elég optimista, szerintük erre elegendő kevesebb, mint egy hónap. 40%-uk szerint minimum egy és hat hónap között kell várni arra, hogy az illető munkába állhasson. 10%-kal kevesebben még tovább számítanak a diploma megszerzése utáni munkanélküliség állapotára, pontosabban fél és egy év közé teszik ezt az időszakot. A negyvennyolc tanulóból tizenegy még ennél

is rosszabbnak véli a helyzetet, szerintük több mint egy év kell a munka megkezdéséhez. Az arányok eloszlását az alábbi ábrán is megfigyelhetjük:

11. ábra Milyen hamar talál munkát egy friss diplomás ma Magyarországon?

Forrás: Saját szerkesztés a primer felmérés adatai alapján

Ám ha a friss diplomás el is tud helyezkedni valahol, nem biztos, hogy az a végzettségének megfelelő területen sikerül. Feltettük a kérdést, vajon az emberek hány százaléka tudja hasznosítani a munkahelyén ugyanazt, amit az iskolapadban elsajátított. 15% gondolja úgy, hogy erre kevesebb, mint 30%-nak adódik lehetősége. Egyharmaduk szerint 31 és 50% közé tehető azoknak az aránya, akik végzettségüknek megfelelő munkaterületet találnak, a megkérdezettek több mint 44%-a pedig 51 és 70% közé teszi ezt az arányt. Három ember az álláskereső 71-80%-áról véli ezt a feltevést, azonban 80% fölé már senki sem merészkedett.

ÖSSZEGZÉS

Kijelenthetjük, hogy a pályaválasztás minden ember életében óriási feladat, hiszen egész létünket jelentős mértékben befolyásolja ez a döntés. Nagy részben ettől függ, hogy milyen munkát találunk, mennyi lesz a fizetésünk, abból milyen otthont teremthetünk magunknak, milyen körülmények között élhetünk. S mivel az iskolapadban kitanuljuk a szakirányunk minden csínját-bínját, így onnantól kezdve az egész világot elkezdjük egy kicsit más szemszögből nézni. Tehát a pályaválasztás az élet összes apró részletére valamilyen mértékű hatást gyakorol. Éppen ezért választottuk ezt a TDK-dolgozatunk témájává és vizsgáltuk meg minden fontos szemszögből.

Az első fejezetben megállapítottuk, hogy maga a pályaorientáció nem más, mint az ember képességeinek összekapcsolódása a környezete összetevőivel és a választott szakterülettel. Továbbá megvizsgáltuk a rugalmas munkaerőpiac előnyeit, mint például a szabadabb időbeosztás, kedvezőbb munkakörülmények, költséghatékonyabb termelés, a vállalatok ügyfeleinek elégedettsége, stb., mely azzal, hogy eltér a hagyományos foglalkoztatási formáktól, jelentősen javítja az ország munkaerőpiacának tulajdonságait. Magyarország foglalkoztatási rendszerének rugalmassága sajnos nem elég kielégítő a világ többi országához képest, bár a 2012-ben bevezetett új Munka Törvénykönyvben megfogalmazott változtatások, amelyek elsősorban az alap- és pótszabadságokat, a részletes munkavállalási szerződések kötését, a felmondást, valamint a rugalmas foglalkoztatási típusokat érintik, sokat javíthatnak a helyzeten. Másrészről, kitértünk a társadalmi mobilitás jelenségére is, mely szintén pozitívan hathat a munkaerőpiacra azzal, hogy kiegyenlítheti a származásból eredő különbségeket és különféle összetett folyamatok révén mindenkit olyan területre juttathat el, ahol a társadalom legnagyobb hasznára válhat a szakterület rejtelmeinek kellő elsajátítása után. Ebben az esetben nyílt társadalomról beszélhetünk, amely Magyarországot is jellemzi, mely primer kutatásunk eredményéből is kiderült. A zárt társadalom esetében viszont a „családban marad” elv érvényesül, vagyis a gyermek az édesapja szakmáját fogja üzni, s nem fog beülni az iskolapadba, hogy egy új, addig a család számára ismeretlen szakterülettel bővítse tudását. Véleményünk szerint a nyílt társadalom az egyik elengedhetetlen feltétele a rugalmas munkaerőpiacnak, de szerencsére Magyarország jó úton halad az ideális elvárások felé.

A második fejezetben a 2008 és 2010 közötti továbbtanulás részleteiben mélyültünk el. Megállapítottuk, hogy a sikeres érettségi vizsgák száma 2009-ben érte el a csúcst. A felsőoktatásba jelentkezők száma a három év alatt növekedett a bolognai képzési rendszer megszilárdulásának, valamint a nagyobb létszámban induló mesterszakoknak köszönhetően. Ráadásul azoknak is a nagy része, akik a középiskola befejezése után nem jelentkeztek felsőfokú intézménybe, a későbbiekben mindenképp pótolni kívánják ezt. Kiderült, hogy a felsőoktatásban a nők létszáma nagyobb a férfiakénál, legfőképp bizonyos képzési területeken. A területi és regionális eltérések vizsgálata rámutatott, hogy a fővárosban élők közül tesznek többen gimnáziumban érettségi vizsgát, valamint hogy a továbbtanulók az esetek felében első helyen a lakóhelyükhöz közel eső intézménybe jelentkeznek. A karok, illetve szakok versenyében mindhárom évben a gazdaságtudományi kar, illetve a turizmus-vendéglátás szak vezetett,

az egyetemek közt pedig az Eötvös Loránd Tudományegyetem volt az abszolút uralkodó. Továbbá kijelenthetjük, hogy a 2008-as gazdasági világválság eredményeként a foglalkoztatottak aránya csökkent, a munkanélkülieké (a diplomásoké is) viszont megugrott. Személy szerint mi egy nagyon fontos alappillérnek véljük a növekvő érettségiző felek számát egy jól működő munkaerőpiac szempontjából, hiszen egy középiskolai érettségivel többre viszi az ember, mint egy nyolc általános végzettséggel. Azt viszont már kevésbé gondoljuk kedvezőnek, hogy a karok között ilyen szilárd sorrend alakult ki, mivel egyértelmű, hogy ez egyes szakterületeken túlkínálatot, míg másokon hiányt eredményez.

Dolgozatunk harmadik fejezetében a miskolci Fényi Gyula Jezsuita Gimnázium és Kollégium továbbtanulási adatait összegeztük a 2008-2010-es időszakban. A valamely felsőoktatási intézménybe felvett diákok száma csökkent a három év során: a 2008-as évben az érettségizők 97%-a jutott be, egy évvel később már csak a 94%-a, majd 2010-ben a 92%-a, mely tükrözi, hogy a bejutás évről évre nehezebb feladatnak bizonyul. A választott intézmények közül a helyi Miskolci Egyetem és a Debreceni Egyetem volt a legfelkapottabb a három év alatt. Ezzel azt bizonyítottuk, hogy valóban a lakhelyhez legközelebb eső intézményt favorizálják a legjobban. Viszont a karok rangsora a vizsgált években már elég változó volt: előbb a bölcsészettudományi, majd a gazdaságtudományi, végül a gépészmérnöki és informatikai kar szerezte meg az első pozíciót. E tény a „fő a változatosság” elv alapján pozitívan értékeljük, hiszen így a három-öt év múlva végzők színesítik a munkaerő-kínálatot különböző szaktudásuk által.

Utolsó, negyedik fejezetünkben a 2011-es, 2012-es év változásait vizsgáltuk meg és bizonyítottuk be azokról kialakult feltételezéseinket. Mivel 2011-ben még nem vezettek be semmilyen jelentős rendeletet a felsőoktatásra vonatkozóan, így feltevésünk igaznak bizonyult, mely szerint a diákoknak kellő ideje és ismerete volt a bejutás várható körülményeiről, esélyeiről, hiszen a korábbi évek mintái alapján kiszámíthatták, hogy hova, mekkora eséllyel, milyen mértékű felkészüléssel juthatnak be. Bebizonyosodott, hogy az állami támogatás nagyon fontos tényező a döntéshozatalkor, hiszen az öt legnagyobb számban támogatott karra adták be a legtöbb jelentkezést. Mivel a felvettek több mint 65%-a állami finanszírozásban részesült, így a tandíj fizetése nem volt jelentős befolyásoló tényező. A Fényi Gyula Jezsuita Gimnázium és Kollégium 2011-es továbbtanulási adatai is hűen tükrözik az országos eredményeket, itt is a gazdaságtudományi, a műszaki, és a bölcsészettudományi képzés volt a legnépszerűbb. Mivel egyikünk ebben az évben érettségizett, így személyes tapasztalatainkból kiindulva

állíthatjuk, hogy a 2011-ben érettségizőknek több ideje volt a gondolkodásra, mérlegelésre, és felkészülésre, így jobban számíthattak a kívánt szakra való bejutásra. Viszont a másikkal egy évvel később fejezte be a középiskolát, érintve az új oktatási törvények által. Személyesen élhettük át az óriási felfordulást, amit az állami férőhelyek számának csökkentése okozott azok között, akik az érintett szakok valamelyikére kívántak jelentkezni az ahhoz szükséges tantárgyak emelt szintű elsajátítása mellett. Az az egy hónap, ami rendelkezésünkre állt a törvény nyilvánosságra hozatala és a jelentkezési lap beadási határideje között, csak nagyon kevés embernek volt elég arra, hogy eldöntse, a költségtérítést nem vállalván egy vagy több tantárgyból rohamléptekben felszívja magát a szükséges eredményességű érettségi vizsga megszerzéséhez. Azt, hogy így megnehezítették a jelentkezők helyzetét és ilyen rövid idő állt rendelkezésünkre a döntéshez, elfogadhatatlannak tartjuk. Bár az való igaz, hogy ezzel részben valószínűleg csökkenthetik az érintett szakterületeken a jövőbeli munkaerőpiaci túlkínálatot, de mégsem ilyen hirtelen kellett volna olyan döntést hozni, ami az ember életét óriási mértékben befolyásolja. Ennek eredményeként azt feltételeztük, hogy az államilag támogatott szakokra fognak többen jelentkezni, melyeken az összférőhelyek száma majdnem a felére csökkent az előző évihez képest, és hipotézisünk az adatok alapján igaznak is bizonyult. Immáron a jelentkezések szempontjából a rangsort a műszaki, informatikai, és természettudományi képzések vezették, még a létszámcsökkenést legnagyobb mértékben elszenvedő gazdaságtudományi kar hátrébb került. Az országos adatokat tükrözve a miskolci Jezsuita Gimnáziumban is a műszaki karra jelentkezők száma túlszárnyalta a közgazdaságit, bár a bölcsészt nem sikerült.

Primer kutatásunk alapján a 2013-as évről való feltételezéseink is valósnak bizonyultak, vagyis a jövőre végző középiskolásoknak tényleg több idejük és információjuk van a pályaválasztásra való tekintettel. Nyilvánvalóvá vált, hogy fakultációjukat tudatosan választották, mert a későbbiekben az érintett tantárgyból akarnak emelt szinten vizsgázni. Viszont néhányan, akik olyan szakra kívántak menni, amelyből már csak önköltséges képzés indul, fakultációt váltottak, és még időben elkezdtek felkészülni egy másik tantárgyból az érettségi vizsgára. Másrészt, biztatónak véljük, hogy a megkérdezettek 90%-a szeretne valamilyen felsőoktatási intézményben diplomát szerezni, és hogy a jövőjükre nagyon tudatosan készülnek, megismerve minden szükséges információt sikerességük érdekében. A felsőoktatási törvényváltozásnak köszönhetően az a feltételezésünk is megállta a helyét, mely szerint a diákok az államilag támogatott szakokat helyezik előtérbe, hiszen a korábbi évekkel ellentétben a 2013-ban

végzők közül a legtöbben a gépészmérnöki és informatikai kart jelölik be, mely háttérbe szorította a bölcsészettudományi és gazdaságtudományi karokat, valamint a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem is letaszította a trónról a Miskolci Egyetemet. Primer kutatásunkkal tanúbizonyságot szereztünk arról is, hogy a továbbtanulással kapcsolatos döntést a legnagyobb mértékben a család, a baráti kör, az önellátás költsége, az alaptanulmányok, a tandíj, az ösztöndíj, az intézmény színvonala, valamint a szakma elismertsége befolyásolja. A szakon elvárt nyelvvizsgák száma, az otthontól való eltávolodás, és a szülők végzettsége viszont már kevésbé érinti a döntéshozatalt. A nyelvvizsgákat tekintve megállapítottuk, hogy a középiskolában még csak a tanulók kevesebb, mint fele rendelkezik valamilyen szintű és típusú vizsgával, de számunkra kifejezetten megnyugtató, hogy majdnem 90%-uk majd szeretné gyarapítani a nyelvtudásukat igazoló dokumentumok számát. Fény derült arra is, hogy a diplomájukat legtöbben Magyarországon kívánják megszerezni, ám a jövőben a válaszadók fele külföldön is szeretne szerencsét próbálni munkavállalás szempontjából. Ezt a fajta „migrációt” mi azért nem tartjuk túl kedvezőnek, mert így az érintettek itthon megszerzett tudásából nem a magyar állam profitálna, hanem valamely más ország, így hazánk munkaerőpiaci képe romlana. Annak viszont szintén örülhetünk, hogy a hallgatók 80%-a a felsőfokú tanulmányaik mellett munkát is vállalna. Költségtérítéses képzés esetén a többség inkább más intézménybe/városba menne, ha ott nem kell fizetni az adott szakon, ám ha kizárólag tandíj ellenében tanulhatná azt, amit szeretnének, akkor már sokkal többen választják a fizetős opciót. Ezért elmondhatjuk, hogy beigazolódtott a primer kutatás hipotézise, mely szerint 2013-tól a motiváció valóban az állami támogatottság irányába tolódott el. A Jezsuita Gimnázium tanulói továbbá tudunkra adták, hogy a legjobb egyetemek közé sorolják a BME-t, az ELTE-t és a Corvinust, a legjobb karok közé pedig a gépészmérnöki-informatikait, a gazdaság-, valamint a jogtudományit. A válaszokkal azt is alátámaszthatjuk, hogy a munkaerőpiacon a legkeresettebb végzettségek (mint például a különböző mérnöki karok, valamint az orvosi kar) karai kapták a nagyobb számú államilag támogatott férőhelyek számát. Sajnos elszomorít minket, hogy amint az a primer kutatásból is kiderült, a legtöbb ember arra számít, hogy diplomája megszerzése után még legalább fél évet kell várni arra, hogy munkát találjon, és ez a félelmük beigazolódni látszik. Ráadásul annak az esélyét is 50 és 70% közé teszi a többség, hogy szakterületének megfelelő területen fog majd elhelyezkedni a munka világában.

Összegezve, kijelenthetjük, hogy a pályaválasztás életünk egyik legnehezebb feladata, hiszen nem elég, hogy rengeteg dologtól függ ez a döntés, de ugyanúgy számos más dolgot maga is befolyásol, tehát ha nem megfelelően, legjobb belátásunk és tudásunk szerint mérlegelünk, annak súlyos következményei lehetnek mind a saját életünkre, mind pedig az ország munkaerőpiaci helyzetére nézve. Ezért ezzel a dolgozattal szeretnénk volna felhívni a figyelmet arra, hogy milyen szempontok alapján vizsgálódjunk, és végül eldöntsük, hogy mik szeretnénk lenni, ha felnövünk.

IRODALOMJEGYZÉK

- Bakos Ferenc (1986): Idegen szavak és kifejezések szótára. Akadémiai kiadó, Budapest.
- Bánhidyné Szlovák Éva (2008): *A felsőfokú szakképzés helyzete és törvényi háttere.* www.fsze.hu/dok/ATT69135HSZoboszlo.ppt (2010.07.28)
- Berde Éva, Czenky Klára (2006): Berde Éva-Czenky Klára et. al. 2006. Diplomával a munkaerőpiacon. Budapest, Felsőoktatási Kutatóintézet.
- Bourdieu, Pierre (1998): Gazdasági tőke, kulturális tőke, társadalmi tőke. In: Lengyel György-Szántó László (szerk.): Tőkefajták. A társadalmi és kulturális erőforrások szociológiája. ford. Bogdán Éva, Budapest, Aula Kiadó, 155-176. o.
- Eduline (2012): Így változott az állami ösztöndíjas helyek száma az egyetemeken. In: http://eduline.hu/erettsegi_felveteli/2012/2/4/Allami_ostzondijas_hallgato_k_latszama_2011b_7UOELT (letöltve: 2012. október. 20.)
- Eduline, MTI (2012): Rosszul járnak a felvételizők, tovább csökkentik a keretszámokat 2013-ban. In: http://eduline.hu/erettsegi_felveteli/2012/10/3/Rosszul_jarnak_a_felveteli_zok_tovabb_csokke_EJE1TS (letöltve: 2012. október. 23.)
- Felvi (2012): Elmúlt évek statisztikái (2001/Á-2012/Á). In: http://www.felvi.hu/felveteli/ponthatarok_rangsorok/elmult_evek/!ElmultEvek/elmult_evek.php?stat=8 (letöltve: 2012. október. 16)
- FLEMCEE (2010): A rugalmas foglalkoztatás és a társadalmi párbeszéd erősítése a Kelet-közép-európai országokban – A helyes aktív munkaadói példák számának növelése. In: <http://www.flemcee.org/index.php?MIW-gRWPIRSDMxKvQBK3chS3cNS7M1e-IpK-YxajQ9KzQJKTkROjU5&page=1> (letöltve: 2012. október. 20.)
- Galasi Péter, Varga Júlia (2005): Munkaerőpiac és oktatás. Budapest, MTA Közgazdaságtudományi Intézet
- Hiradó, MTI (2012): Gyökeres változás: hatályba lépett az új Munka törvénykönyve. In: http://www.hirado.hu/Hirek/2012/07/01/06/Gyokeres_valtozasok_hatalyba_lepett_az_uj_Munka_torvenykonyve.aspx (letöltve: 2012. október. 22.)
- Horváth D. Tamás (1991): A felsőoktatás és a diplomások munkaerőpiaca az Egyesült Államokban. Közgazdasági Szemle, 11 (1991), 1098-1114. o.
- I. Szecsődi, Ildikó (2003): Öndefiníciós eljárások alkalmazása a pályaeorientációban. In: V. Dávid, Mária (szerk.): Pedagógiai tanácsadási módszerek a pályaválasztás segítésében. B.A.Z. Megyei Munkaügyi Központ, EKF Eger. 32-506. o.
- Koczó Ildikó (2006): Sok vagy kevés a szakmunkás? <http://www.vilaggazdasag.hu/gazdasag/sok-vagy-keves-a-szakmunkas-122530> (2010.07.28)
- Központi Statisztikai Hivatal (2011): A KSH jelenti: Gazdaság és társadalom 2010/12. In: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/jel/jel21104.pdf> (letöltve: 2012. október. 16.)

- OFI (2010): A felsőoktatásba jelentkezők jellemzői. In: <http://tamop311.ofi.hu/kiadvanyok/erettsegitol-120405/felsooktatásban> (letöltve: 2012. október. 15.)
- Privátbankár, MTI (2012): Holnaptól új napra ébredünk: itt a rugalmas munkaerőpiac. In: <http://privatbankar.hu/karrier/holnaptol-uj-napra-ebredunk-itt-a-rugalmas-munkaeropiac-248566> (letöltve: 2012. október. 23.)
- R. Bögös Zsuzsanna, V. Dávid Mária (2003): Pályaválasztási feladatok az általános és középiskolában. In: V. Dávid Mária (szerk): Pályaválasztási információk az iskolában. B.A.Z. Megyei Munkaügyi Központ, EKF, Eger. 5-17. o.
- Riba István (2009): Felsőoktatási helyzetkép- Nem mestermunka. HVG, 27, 17-19. o.
- Róbert Péter (1990): Társadalmi mobilitás. In: Társadalmi riport 1990, Andorka Rudolf, Kolosi Tamás, Vukovich György (szerk.). Budapest: TÁRKI,. 356-372. o.
- Siposné Nándori Eszter (2011): Oktatás és munkaerőpiac. In: Dabasi-Halász Zsuzsanna (szerk): Munkaerőpiac és foglalkoztatáspolitikai. Miskolci Egyetemi Kiadó, 1, 187-196. o.
- Talabér János, Lantos Veronika, Antalóczy Péter (2005): A bolognai képzés és a mentést ellátó szakemberek. Wissenschaftlicher Aufsatz1, 1-5. o.

MELLÉKLET

1. számú melléklet: kérdőív

Kérdőív

A 2012/13-as tanév végzős évfolyamának pályaválasztásáról, véleményéről

TDK dolgozatunk témája a továbbtanulási tendenciák alakulása, a befolyásolási tényezők. Ezen felmérés keretében szeretnénk információt gyűjteni az érintettek szándékairól, terveiről, véleményéről.

Kérjük, a kérdőív kitöltésével segítse munkánk sikerességét!

1. Neme:

☐ Nő

☐ Férfi

2. Életkora: _____ év

3. Mely intézményben tanul Ön jelenleg?

4. Kérem, nevezze meg, milyen végzettséggel rendelkeznek az Ön szülei!

Édesapa: _____

Édesanya: _____

5. Kérem, nevezze meg szülei jelenlegi foglalkozását!

Édesapa: _____

Édesanya: _____

6. Milyen tantárgyat tanul magasabb óraszámban? Hány éve? (Kérem, az összeset sorolja fel!)

Fakultáció:

Évek száma:

7. Mely tantárgyakból kíván érettségi vizsgát tenni és milyen szinten? (Kérem, az összeset sorolja fel!)

Tantárgy:

Szint (közép, emelt):

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

8. Váltott-e fakultációt gimnáziumi tanulmányai során? Ha igen, melyik tantárgyról melyikre, illetve milyen okból? (Kérem, az összeset sorolja fel!)

☐ Igen

Tantárgy → tantárgy: _____

Ok: _____

☐ Nem

9. Mi a szándéka az érettségi vizsga letétele után?

☐ OKJ képzésen veszek részt

☐ Felsőoktatási intézményben folytatom tanulmányaimat

☐ Nem folytatom tanulmányaimat

☐ Munkába állok

10. Amennyiben továbbtanul, milyen végzettséget szeretne szerezni?

☐ Szakma (OKJ)

☐ BSc diploma

☐ MSc diploma

11. Mikor gondolt először a felsőfokú továbbtanulásra, pályaválasztásra?

☐ Általános iskola végén

☐ Középiskola elején

☐ Középiskola végén

12. A felsőoktatási jelentkezési lap beadása előtt tájékozódik-e arról, hogy jelenleg milyenek a magyarországi munkaerőpiaci igények, milyen végzettségű diplomásokra van szükség?

☐ Igen, már tájékozódtam

☐ Még nem tájékozódtam, de szeretnék

☐ Nem tájékozódom

13. Kérem, nevezze meg, jelenlegi állás szerint milyen szakokat és milyen sorrendben szeretne megjelölni a felsőoktatási jelentkezési lapon! Amennyiben külföldi intézményeket is szeretne megjelölni, kérem, azokat is sorolja fel!

PÉLDA1:

Miskolci Egyetem – Gazdaságtudományi Kar – Nemzetközi gazdálkodás szak – nappali – államilag támogatott

PÉLDA2:

Debreceni Egyetem – Orvostudományi Kar – Általános orvos szak – levelező - költségtérítéses

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____

14. Mennyire befolyásolják Önt az alábbiak a továbbtanuláshoz kapcsolódó döntésében? (1=legkevésbé, 5=leginkább)

	Pontozás				
Család, barátok véleménye.....	1	2	3	4	5
Alaptanulmányai (pl.: fakultációk).....	1	2	3	4	5
Államilag támogatott/költségtérítéses a választott szak.....	1	2	3	4	5
Tandíj mértéke.....	1	2	3	4	5
Önellátás költsége (lakhelyétől távoli intézmény esetén).....	1	2	3	4	5
Elszakadni vágyás az otthonról.....	1	2	3	4	5
A felsőfokú intézmény földrajzi elhelyezkedése.....	1	2	3	4	5
Szülők végzettsége.....	1	2	3	4	5
Mások véleménye, tapasztalata (magáról a továbbtanulásról).....	1	2	3	4	5
Mások véleménye, tapasztalata (az adott intézményről).....	1	2	3	4	5
A változatos és tartalmas diákélet.....	1	2	3	4	5
Nyelvvizsga, mint elvárás a választott szakon.....	1	2	3	4	5
Ösztöndíj mértéke.....	1	2	3	4	5
Külföldi tanulmányi lehetőségek.....	1	2	3	4	5
A felsőfokú intézmény hírneve.....	1	2	3	4	5
A felsőfokú intézmény színvonala, erőssége.....	1	2	3	4	5
MSc képzés lehetősége az Ön által választott szakon.....	1	2	3	4	5
Az Ön által választott szakma elismertsége.....	1	2	3	4	5
Az Ön által választott szakma anyagi megbecsülése.....	1	2	3	4	5

15. Rendelkezik-e Ön nyelvvizsgával? Amennyiben igen, kérem, nevezze meg a nyelvvizsga nyelvét, szintjét, típusát! (Pl.: angol, középfokú, komplex)

16. Kíván-e (további) nyelvvizsgát/nyelvvizsgákat tenni? Amennyiben igen, mennyit, illetve milyen szintűt és típusút?

17. Amennyiben van rá lehetősége, szeretne idegen nyelven hallgatni tárgyakat a jövőbeli felsőoktatási intézményében?

- ☐ Igen, amennyit csak lehet
- ☐ Igen, 1-2 tárgyat
- ☐ Nem

18. Felsőfokú tanulmányai során tervez-e külföldi képzésben való részvételt (tanulmányi félév/gyakorlati félév)?

- ☐ Igen
- ☐ Nem

19. Szeretne-e a jövőben külföldön dolgozni/élni? Amennyiben szeretne, mely országban/országokban?

- ☐ Igen, Ország: _____
- ☐ Nem

20. Szeretne-e a (diák)munkát vállalni a felsőfokú tanulmányai mellett? Amennyiben igen, milyen okból kifolyólag? (Kérem, aláhúzással jelezze!)

- ☐ Igen:
 - Tandíj fizetése
 - Önellátás
 - Család segítése
 - „zsebpénz” keresése
 - Egyéb kiadás miatt
- ☐ Nem

21. Amennyiben felsőoktatási intézményben diplomát szerez, szeretne-e mellé másoddiplomát? Ha igen, milyen karon/szakon, illetve milyen tagozaton (nappali, esti, levelező)?

- ☐ Igen
 - Kar, szak, tagozat: _____
- ☐ Nem
- ☐ Még nem tudom

22. Egy olyan intézményben kíván az Ön által választott szakra jelentkezni, amiről kiderül, hogy a jövő évtől kizárólag költségtérítéssel formában indítja a képzést. Mit tesz Ön?

a, Ezen szak más intézményben indul államilag támogatottként

- ☐ Továbbra is az adott intézményt és szakot választom (vállalom a tandíj fizetését)
- ☐ Más intézményben jelentkezem az adott szakra

b, Egyáltalán nem indul az adott szak államilag támogatott formában

- ☐ Továbbra is az adott szakot választom (vállalom a költségtérítést)
- ☐ Másik szakot választok

23. Ön egy olyan szakot szeretne elvégezni, ami Magyarországon csak költségtérítéses formában indul. Választana-e külföldi felsőoktatási intézményt a magyar lehetőségek helyett?

- ☐ Igen
- ☐ Nem

24. Kérem, nevezzen meg öt magyarországi felsőoktatási intézményt, amelyek Ön szerint a legjobbak az országban! (Az első helyre kérem, azt írja, amelyiket a legjobbnak véli!)

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

25. Ön szerint mely szakokra jelentkeznek a legtöbben? Kérem, sorolja fel az öt legnépszerűbb szakot!

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

26. Ön szerint mely szakra/szakokra van a legnagyobb szükség a jelenlegi munkaerőpiacon Magyarországon?

27. Kérem, sorolja fel, mely szakokat véli férfi illetve női beállítottságú szakoknak!

Női szakok: _____

Férfi szakok: _____

28. Ön szerint milyen hamar talál munkát egy friss diplomás Magyarországon (nem diákmunkát)?

- ☐ Már az egyetemi évei alatt
- ☐ Kevesebb, mint 1 hónap alatt
- ☐ 1-6 hónap között
- ☐ 6-12 hónap között
- ☐ Több mint 1 év alatt

29. Ön szerint a diplomások hány százaléka tud a végzettségének megfelelően elhelyezkedni?

_____ %

Köszönjük, hogy válaszaival segítette munkánk sikerességét!

Nyeste Alexa Laura és Somosi Ágnes

A Miskolci Egyetem Gazdaságtudományi Karának hallgatói

Miskolc, 2012. október